

Iris Damstén

RADIKALISOITUMISEN ENNALTA- EHKÄISY JA DERADIKALISOITUMINEN

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogikoulutus

2018

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tekijä	Tutkinto	Aika
Iris Damstén	Yhteisöpedagogi (AMK)	Huhtikuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Radikalisoitumisen ennaltaehkäisy ja deradikalisoituminen		59 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia		
Ohjaaja		
Sari Miettinen		
Tiivistelmä		
<p>Viime vuosina äärioikeistolainen aktiivisuus on lisääntynyt ja saanut lisää kannatusta. Myös viharikosten ja vihapuheen määrä on kasvanut. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, kuinka radikalisoitumista ja ekstremismia eli ääriajattelua voidaan ennaltaehkäistä tulevaisuudessa entistä paremmin.</p>		
<p>Opinnäyte keskittyy deradikalisoitumiseen ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn. Opinnäytetyön tilaaja on nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkielma, jossa haastattelin kolmea uusnatsistisista liikkeistä eronnutta miestä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät johtavat radikalisoitumiseen ja mikä saa henkilöt pysymään liikkeissä. Ymmärtämällä radikalisoitumisen ja liikkeisiin osallistumisen syitä voidaan ymmärtää, kuinka tietoa voitaisiin hyödyntää vastavoimana deradikalisoitumisprosessissa ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä.</p>		
<p>Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2017. Aineisto koostuu kolmesta teemahaastattelusta, jotka on toteutettu keväällä 2018. Haastateltavat olivat eronneet uusnatsistisista liikkeistä eri aikoina. Yksi haastateltavista on suomalainen ja kaksi ruotsalaisia. Ruotsalaisten haastateltavien kanssa haastattelu toteutettiin englanniksi. Aineiston teemoittelun jälkeen aineisto analysoitiin teoriasidonnaisesti.</p>		
<p>Aineistossa nousi esille, ettei haastateltavilla ollut vihalle ja rasistisuudelle perustelua, vaan oikeutusta perusteltiin ainoastaan ”valkoiseen ylivaltaan” kuulumisella. Haastateltavat olivat liittyneet liikkeisiin, koska olivat pettyneitä demokraattisiin poliittisiin vaikuttamisen keinoihin ja siksi, että saivat liikkeisiin kuulumisesta yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia. Deradikalisoitumisessa oli tärkeänä tekijänä oman ja liikkeen toiminnan kriittinen tarkastelu. Myös läheiset ihmissuhteet liikkeiden ulkopuolella koettiin merkityksellisiksi. Haastateltavat näkivät radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä tärkeänä avoimen ja rehellisen dialogin.</p>		
Asiasanat		
radikalisoituminen, äärioikeisto, uusnatsismi		

Author	Degree	Time
Iris Damstén	Community Educator	April 2018
Thesis title		59 pages
The prevention of radicalisation and the description of deradicalisation process		4 pages of appendices
Commissioned by		
Youth Research and Development Centre Juvenia		
Supervisor		
Sari Miettinen		
Abstract		
<p>In the recent years, far-right movements have been getting more active and gained more endorsement. There has also been an increase in hate crimes and hate speech. Therefore, it is important to retrace the reasons behind the radicalisation and violent extremism and to find out how these phenomena could be prevented more efficiently.</p> <p>My bachelor's thesis focuses on the deradicalisation process and possible means of preventing radicalisation. The thesis was assigned by Youth Research and Development Centre Juvenia. The thesis is a qualitative study of three males who have diverged from the neo-Nazi movements. The aim of the thesis was to examine what factors made individuals join far-right movements and what made them persevere in them. The purpose of the study was to understand the reasons and factors behind radicalisation and how we could use this information as a counterforce in the deradicalisation process and in preventing the radicalisation.</p> <p>The bachelor's thesis process started in the autumn of 2017. The research material consists of three thematic interviews, which were implemented in the spring of 2018. The interviewees have left the movement in different eras. One of the interviewees was a Finn and two were Swedes. The interviews with the Swedish interviewees were made in English. The material was analyzed by using the theory-based content analysis.</p> <p>The results indicate that the interviewees did not have reasoning for hate and racism. It was validated mainly by the white supremacy. The interviewees joined the far-right movements because they were disappointed in the democratic political ways available to affect things. They also felt that the feeling of community and involvement were critical factors that made them join the far-right movements. Critical assessing of one's own beliefs has an important role in deradicalisation. Relationships outside the movements were also seen as significant factors in the process of deradicalisation. The interviewees saw an open, upfront and truthful dialogue as a crucial factor in preventing radicalisation.</p>		
Keywords		
radicalisation, far-right, neo-nazism		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1	Rasismi.....	7
2.2	Radikalisoituminen.....	10
2.3	Väkivaltainen ekstremismi	12
2.4	Äärioikeisto	14
3	RADIKALISOITUMISEN SYYT.....	15
3.1	Radikalisoitumisprosessin vaiheet.....	17
3.2	Radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
4.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohde	19
4.2	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	20
4.3	Aineiston analyysi	22
5	TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1	Radikalisoitumisprosessi	23
5.2	Rasistisen toiminnan oikeutus	27
5.3	Liikkeiden merkitys henkilökohtaisella tasolla.....	31
5.4	Intervention mahdolliset ajankohdat ja keinot	35
5.5	Deradikalisoituminen	40
5.6	Muutokset äärioikeistolaisten liikkeiden toimintatavoissa	46
5.6.1	Internetin ja sosiaalisen median merkitys	48
5.6.2	Naisten osallisuus liikkeissä.....	51
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
6.1	Pohdinta	52
6.2	Opinnäytetyö prosessina	55
	LÄHTEET.....	57

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko suomeksi

Liite 2. Haastattelurunko englanniksi

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on deradikalisoituminen sekä radikalisoitumisen ennaltaehkäisy. Ymmärtämällä radikalisoitumisen syitä pystymme hahmottamaan, kuinka voimme käyttää samoja tekijöitä vastavoimana radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi ja tukea yksilöiden deradikalisoitumisprosessia. Opinnäytetyössä selvitin myös syitä miksi ihmiset liittyvät äärioikeistolaisiin liikkeisiin ja mikä saa heidät pysymään niissä. On ymmärrettävä, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että jotkin henkilöt liittyvät ääriliikkeisiin ja ovat niissä osallisina, aktiivisina toimijoina ja kuinka samoihin tekijöihin voitaisiin vaikuttaa yhteiskunnallisesti, jotta tarvetta liittyä näihin ryhmittymiin ei syntyisi.

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat rasismi, radikalisoituminen ja deradikalisoituminen, väkivaltainen ekstremismi ja äärioikeisto. Moniin käsitteisiin ei ole suoraa määritelmää niiden monivaiheisuuden ja monialaisuuden vuoksi. Olenkin pyrkinyt tuomaan opinnäytetyöhöni mahdollisimman laajan kirjon eri määritelmiä käsitteille, jotta niitä yhdistelemällä voidaan saada laaja ymmärrys käsitteiden merkityksestä. Opinnäytetyön tavoitteena oli ymmärtää radikalisoitumiseen johtavia tekijöitä ja syitä, sekä niiden kautta peilata mahdollisuuksia deradikalisoitumiseen ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn. Radikalisoitumista on pystytty kuvailemaan tiettyjen tekijöiden kautta, jotka voivat vaikuttaa tietyissä elämäntilanteissa yksilön syihin radikalisoitua. Radikalisoitumiseen ei ole olemassa tiettyä kaavaa, joka toistuisi aina samanlaisena, mutta on tärkeää oppia ymmärtämään, kuinka eri tekijöiden ja luokitteluiden yhdistymistä tulee seurata yksilötasolla, jotta radikalisoitumiseen voitaisiin vaikuttaa ennaltaehkäisevästi.

Radikalisoituminen ja rasismi ovat nyky-yhteiskunnassa pinnalla olevia ilmiöitä, joiden vaikutukset ulottuvat moniin yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja sosiaalisiin tasoihin. Ilmiön ajankohtaisuudesta kertoo ääriajattelun leviäminen ja yleistyminen, polarisoituminen sekä populismi niin Suomessa kuin ulkomaillaakin. Sisäministeriön vuoden 2018 tilannekatsauksen mukaan yli puolet poliisin tietoon tulleista rikosepäilyistä, joihin epäiltiin liittyvän ekstremistinen motiivi, liittyi väkivaltaiseen äärioikeistoon (Sisäministeriö 2018, 9).

Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2017 ja haastattelut toteutin keväällä 2018. Opinnäytetyö on laadullinen tutkielma, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analyysimenetelmä oli teoriasidonnainen. Opinnäytetyössä haastattelin kolmea miestä, jotka olivat olleet aiemmin osallisina uusnatsistisissa liikkeissä. Yksi haastateltavista oli suomalainen, kaksi ruotsalaisia. Ruotsalaisten kanssa haastattelu toteutettiin englanniksi. Haastattelut toteutettiin puhelimitse haastateltavien toiveesta sekä pitkien välimatkojen vuoksi. Haastateltavat olivat irrottautuneet liikkeistä eri aikoina – yksi 1980-luvun lopulla, yksi muutamia vuosia sitten ja yksi vasta viime aikoina. Haastattelin liikkeistä eronneita, jotta saisin mahdollisimman objektiivisen käsityksen radikalisoitumisesta, liikkeissä toimimisesta sekä deradikalisoitumisesta.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisolan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia. Opinnäytetyöstä saadun tiedon avulla voidaan lisätä sosiaali- ja kasvatustieteiden opiskelijoiden ja ammattilaisten tietoisuutta radikalisoitumisesta sekä väkivaltaisesta ekstremismistä, jonka avulla voidaan panostaa entistä paremmin erityisesti radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn. Opinnäytetyö kiinnittyy yhteisöpedagogin työkenttään teemallisesti, koska se keskittyy erityisesti radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn ja deradikalisoitumiseen. Yhteisöpedagoginen näkökulma näyttäytyy myös tutkittaessa osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien kokemuksia ääriliikkeissä. Tämän vuoksi olisi tärkeää tarjota vastavoimana nuorille yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia yhteiskunnassa ja nuorisopolitiikassa, jotta radikalisoitumista voitaisiin ennaltaehkäistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kun ymmärretään radikalisoitumisprosessia, voidaan saada tietoa ennaltaehkäisystä ja mahdollisista nivelvaiheista radikalisoitumis- ja deradikalisoitumisprosessissa, jolloin myös mahdollisuus tulokselliseen interventioon kasvaa.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Rasismi

Klassisen määritelmän mukaan *rasismi* koostuu sarjasta kuvitelmia, joiden mukaan tiettyä ihmisryhmä pidetään toista ihmisryhmää moraalisesti, älyllisesti ja kulttuurillisesti ylivoimaisena ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet nähdään

sukupolvelta toiselle periytyvinä. (Jaakkola 2009, 64.) Rastaan (2005) mukaan rasismiksi voidaan nähdä valta- ja alistussuhteita tuottavina ajattelu-, puhe- ja toimintatapoina, jolloin jonkin yksilön tai ryhmän oletettu tai väitetty biologinen tai kulttuurinen ominaisuus esitetään olemuksellisena ja muuttumattomana (Puuronen 2011, 63).

Rasismissa joihinkin biologisiin tuntomerkkeihin liitetään merkityksiä, joita pidetään kriteerinä, jonka perusteella jokin joukko voidaan tunnistaa ja nähdä luonnollisena, alkuperältään ja asemaltaan muuttumattomana ja näin myötäsyttyisesti erilaisena. Tätä kutsutaan *rodullistamisen* prosessiksi. Näin määriteltyn ryhmään liitetään kielteisesti arvotettuja biologisia tai kulttuurisia tuntomerkkejä ja piirteitä, jotka yleistetään koskemaan koko ryhmää. (Miles 1994, 16–17, 113.) Jos oikeutetaan tietyn ryhmän suosiminen, niin samalla hyväksytään myös sen vastakohta eli syrjiminen. Jos tietyt ryhmät asetetaan arvojärjestyksessä etusijalle, se tarkoittaa samalla jonkin toisen ryhmän asettamista vähempiarvoiseen asemaan. (Miles 1994, 21.)

Seuraavassa rodullistamisprosessin vaiheessa ulkoisten biologisten piirteiden perusteella luokiteltuihin ryhmiin aletaan liittää myös ominaisuuksia, jota eivät näy – kuten arvoja ja luonteenpiirteitä. Kohtalokkain vaihe rodullistamisprosessissa on näiden rodullistettujen ryhmien arvottaminen ja vertailu muihin ryhmiin. Ryhmälle näkyviä ja näkymättömiä ominaisuuksia aletaan pitää alempiarvoisina tai kielteisinä ja ne nähdään vastakohtana toisille ryhmille. Tämä voi johtaa ihmisarvon riistämiseen negatiivisesti nähdyltä ryhmältä. Kun jokin rodullistettu ryhmä nähdään niin kielteisenä ja uhkaavana, ettei sitä enää nähdä edes inhimillisenä. Tämä mahdollistaa ”oikeutuksen” kohdella tähän ryhmään kuuluvia ihmisiä voidaan kohdella miten tahansa. (Liebkind 1994, 42–43.)

Lähikäsitteenä rasismiin liittyy *nationalismi*, johon tietyssä muodossa ja tietyllä tasolla liittyy rasistisia piirteitä. Nationalismissa korostetaan oman ryhmän saavutuksia ja niitä tekijöitä, jotka yhdistävät ryhmää. Omalle ryhmälle haetaan etuja ja kokemuksia yhtenäisyydestä asettumalla toisia ryhmiä vastaan. Nationalismissa tavoitteena on ajaa pelkästään oman ryhmän oikeuksia ja niiden laajentamista. (Wahlström 1996, 87.) Rasismin syntyyn ja sen kehittymiseen vaikuttaa myös ennakkoluuloisuus ja tätä kautta muukalaispelko. Koi-

vukankaan (1996) mukaan *muukalaispelko* eli ksenofobia tarkoittaa kielteisiä ennakkoluuloja ja asenteita muista maista tulevia ihmisiä kohtaan. Muukalaispelko ei ole kuitenkaan sama asia kuin rasismi, johon liittyy tietyn ihmisryhmän riisto ja hyväksikäyttö. Liebkindin (1996) mukaan muukalaisviha puolestaan perustuu suvaitsemattomuuteen perustuvaan erilaisuuden vieroksuntaan. (Söderling 1999, 32–33.)

Usein puhuttaessa rasismista ja muukalaispelosta pinnalle nousee myös *vihapuhe*, jonka retoriikkaa käytetään oman rasismin toiminnan oikeuttamiseksi. Vihapuheen retoriikka pohjautuu käsitykseen "me vastaan muut" tai "joko he tai me". Vihapuhetta ei ole määritelty laissa, vaan siitä puhuttaessa käytetään ilmausta kiihottaminen tai törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Vihapuheessa uhkaillaan tai esitetään loukkaavasti tai halventavasti esimerkiksi etnisesti, uskonnollisesti, kulttuurisesti, poliittisesti, seksuaalisesti tai ihonväriltään tai joltakin tunnistettavalta ulkoiselta piirteeltään erottuvaa ryhmää. (Rinne 2012.)

Uusrasismien mukaan ihmiset voidaan jakaa kulttuurisiin perustein hierarkkisiin ryhmiin. Vanhassa rasismien määritelmässä ihmiset rodullistettiin hierarkkisiin ryhmiin biologisiin perustein. (Puuronen 2011, 62.) Rasismi voi pohjautua rodullistamisen sijasta myös etnisiin, kansallisiin ja uskonnollisiin ryhmiin, joita pidetään muita alemmina arvoltaan. (Puuronen 2011, 22.) Koska on todistettu, että "rotuja" ei ole olemassa niin rodullistamisen sijaan huomio kiinnitetään nyt kulttuuriin, ennen "roduksi" määritellyn ryhmän sijasta. Tämän kulttuurisen ryhmän perusteella ihmisiä jaetaan hierarkkisiin ryhmiin sen olettamuksen perusteella, että on olemassa ylitsepääsemättömiä kulttuurisia erilaisuuksia eri ihmisryhmien välillä. Enää ei puhuta eriarvoisuudesta, vaan erilaisuudesta ja "rodun" sijaan kulttuurista. Äärioikeistot painottavat retoriikassaan nykyisin kaikkien kulttuurien oikeutta ylläpitää omaa erityisyyttään. Tiettyjä ihmisryhmiä ja heidän käyttäytymistään naturalisoidaan käyttämällä kulttuuriin, eikä biologiaan, pohjautuvia perusteluja. Tällä tavoin uudella tavalla ryhmä rodullistetaan "roduksi" mainitsematta sanaa "rotu". (Büch 1996, 152.)

Arkielämän rasismilla tarkoitetaan niitä arkisissa kohtaamisissa ilmeneviä käytäntöjä, joiden avulla eri ryhmiin kuuluvat ihmiset asetetaan epätasa-arvoiseen asemaan tai osoitetaan heidän olevan alempiarvoisia. Arkielämässä näyttäy-

tyviä rasistisia piirteitä voidaan nähdä esimerkiksi käytetyissä käsitteissä, vitseissä, eleissä, ilmeissä sekä tavoissa. Vaikka arkipäivän rasismi näyttäytyy päällisin puolin vain yksittäisen ihmisen toimintana, se perustuu kuitenkin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Nämä rasistiset toiminnot voivat olla vaikeasti havaittavissa, koska ne voivat olla niin kiinteä osa valtaväestöön kuuluvien kulttuuria ja käytäntöjä. (Puuronen 2003, 62, 193–194.)

Valtaväestöksi luokiteltavien ihmisten rasismiin liittyvää toimintaa, tietoa, ymmärrystä voidaan kutsua rasismin tutkimuksessa termillä ”värisokeus”. Aiemmin sanalla tarkoitettiin kaikkien ihmisten samankaltaista kohtelua ihonväristä riippumatta, mutta nykyisin sillä tarkoitetaan valtaväestön kykenemättömyyteen havaita ja tunnistaa rasismia esimerkiksi yhteiskunnassa ja sen rakenteissa. (Rastas 2009, 58.) Jos ei ole joutunut pohtimaan rasismin merkitystä omassa ja omaan lähiryhmään kuuluvien ihmisten elämässä, saattaa olla vaikeaa ymmärtää kuinka monet eri asiat voivat rajoittaa niiden henkilöiden elämää, jotka kohtaavat rasismia. ”Värisokea” ihminen ei ymmärrä, miksi ja miten erilaiset tilanteet voivat olla toisille vaarallisia, jos ne eivät ole tätä hänelle itselleen. ”Värisokea” ihminen ei myöskään tiedä miltä tuntuu, jos häntä ei pidettäisi yksilönä vaan ensisijaisesti johonkin ihmisryhmään kuuluvana. (Rastas 2009, 58–59.)

2.2 Radikalisoituminen

Radikalisoitumiselle ei ole yhtä yhtenäistä käsitettä, vaan sitä määritellään monin eri tavoin. Tässä tutkimuksessa *radikalisoitumisella* tarkoitetaan ääriajattelun kehittymisen prosessia, jolloin henkilö omaksuu ideologian ja toimii aktiivisesti sen mukaan. Henkilö on mahdollisesti myös valmis käyttämään väkivaltaa ideologian ja liikkeen puolesta tavoitteiden saavuttamiseksi. Deradikalisoitumiselle ei ole myöskään suomenkielessä yksinkertaista määritelmää. Tässä tutkimuksessa tarkoitan *deradikalisoitumisella* prosessia, jolloin henkilö irrottautuu ääriliikkeistä. Deradikalisoituminen voidaan nähdä radikalisoitumisprosessin peilikuvana. Kuten radikalisoitumiseen, ei myöskään deradikalisoitumiseen ole yhtä tapaa ja jokaisen yksilön deradikalisoitumisprosessi on erilainen. Ääriajattelu ei kehity nopeasti, vaan muotoutuu henkilön näkemysten muuttumisen myötä. Tämän vuoksi ääriajattelun purkautuminen ja purkaminen vie aikaa, ja ajattelutavan muutos on suuri yksilöllinen prosessi.

Deradikalisoituminen kuvaa käsitteenä sitä tapaa, jolla yksilö muuttaa tapaan-
sa toimia sisäisen motivaation kautta. Deradikalisoitumista voidaan tukea,
mutta vain yksilö itse voi vaikuttaa prosessin käynnistymiseen.

Deradikalisoitumiseen ja ryhmittymistä poistumiseen on kolme eri tapaa: joko
henkilö poistetaan ryhmästä johtajan ja ryhmän käskystä, henkilö poistuu
ryhmästä ulkoisen uudelleenohjelmoinnin (*deprogramming*) seurauksena tai
lähtee ryhmittymästä vapaaehtoisesti. Ryhmittymästä lähtemiseen vaikuttavat
työntö- ja vetotekijät. Deradikalisoitumisen todennäköisyys määräytyy näiden
tekijöiden tasapainottelun kautta. Henkilö, joka kokee ryhmän palkitsevaksi ja
sen ulkopuolisen elämän ankeaksi tai synkäksi, on sitoutunut tiukasti ryh-
mään, jolloin deradikalisoituminen on epätodennäköistä. Deradikalisoituminen
on epätodennäköistä myös silloin, jos henkilö kokee osallisuutensa ryhmään
äärimmäisen raskaaksi tai tuskalliseksi, mutta ei näe ulkopuolista elämääkään
parempana vaihtoehtona. Tuolloin henkilö yrittää vahvistaa ja perustella va-
kaumustaan yhä vahvemmin välttääkseen psykologisen dissonanssin, johtuen
siitä, että on sidottuna ja ansassa tuskallisessa tilanteessa, jossa ei haluaisi
olla. (Aho 1994, 125, 127.)

Bobergin ym. (2015) mukaan radikalisoitumiseen liittyviä motivaatiotekijät voi-
vat liittyä niin yksilön kokemuksiin kuin myös yhteiskunnallisiin rakenteisiin.
Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen motivoivia syitä on luokiteltu taustatekijöi-
hin, laukaiseviin sekä mahdollistaviin tekijöihin. Sisäministeriön (2016) mu-
kaan radikalisoitumisen tärkeimpinä laukaisevina tekijöinä mainitaan usein
syrjintä, syrjäytyminen ja kokemukset ulkopuolisuudesta sekä myös ongelmat
toimeentulossa. Mikään näitä tekijöistä ei kuitenkaan yksinään johda siihen ja
tilannetekijöillä on suuri vaikutus siihen, radikalisoituuko yksilö vai ei. (Sisämi-
nisteriö 2016, 11.) Uutena taustavaikuttimena on havaittu "online-tietoisuus",
joka nopeuttaa ja vahvistaa eri ilmiöiden muodostumista ja ihmisten reaktioita
niihin. (Boberg ym. 2015.)

Kasvupohjaa väkivaltaiselle radikalisoitumiselle ja ekstremismille syntyy sil-
loin, kun yleisen yhteiskuntapolitiikan piiriin kuuluvissa asioissa kuten kasva-
tuksessa, koulutuksessa, yhdenvertaisuudessa, hyvinvoinnissa, toimeentulos-
sa ja ihmisten osallisuudessa on puutteita tai ongelmia ja sosiaalinen kohee-
sio on heikko. (Sisäministeriö 2016, 13.) Väkivaltaisen ekstremismin taustalla

voi olla muun muassa nuoren ihmisen kehitykseen liittyvä identiteetin etsintä ja suunnan haku omalle elämälle. Syrjinnän, rasismien tai ulkopuolisuuden kokemukset voivat edistää sitä, että nuori on haavoittuvaisempi ekstremistien viestille. Kun yksilö ryhtyy kohentamaan syrjäytynyttä asemaansa ja etsimään uutta suuntaa omalle elämälleen, hän on altis erilaisille ajatuksille ja vaikutteille. Ääriliike voi olla yhteiskunnasta syrjäytyneelle nuorelle ensimmäinen yhteisö, jossa hän voi tuntea saavansa arvostusta ja asemaa niin liikkeen sisällä kuin sen ulkopuolella. Tutkimusten mukaan sosiaaliset ja yhteisölliset syyt ovat keskeisiä ryhmään hakeutumisvaiheessa, ja ideologinen sitoutuminen ryhmään tulee usein vasta jäsenyyden myötä. Ekstremismi tarjoaa vahvan, valmiin identiteetin ja samanmielisten yhteisön sosiaalisen tuen. Ryhmän yhteinen ääriajattelu luo tunteen siitä, että oma yhteisö on oikeassa ja muu yhteiskunta väärässä. Sosiaalinen tuki ja ryhmädynamiikka ovatkin usein tärkeässä roolissa radikalisoitumisprosessissa. Tämä tiivis yhteys samalla tavalla ajattelevien kanssa voi syntyä myös virtuaalimaailmassa. (Sisäministeriö 2012, 10.)

2.3 Väkivaltainen ekstremismi

Ekstremismille ei suoraa suomenkielistä määritelmää, mutta sen lähikäsitteenä on ääriajattelu. Tässä tutkimuksessa tarkoitan ekstremismillä äärimmäisin keinoin tapahtumaa aktiivista toimintaa ääriajattelun tavoitteiden saavuttamiseksi. Keinot voivat ja usein ovat luonteeltaan väkivaltaisia. Poliisin (s.a.) mukaan väkivaltainen ekstremismi tarkoittaa sitä, että väkivaltaa käytetään, se oikeutetaan tai siihen uhataan tai kannustetaan perustellen sitä aatemaailmalla ja ideologialla. Useimmiten taustalla on jokin aivan muu syy kuin itse aatemaailma. (Poliisi s.a.) Aatemaailmalla tarkoitetaan jaettuja näkemyksiä, joiden lähtökohtina ovat tietynlaiset tulkinnat muun muassa ihmisryhmistä, uskonnoista, valtioista ja ihmisarvosta. (Sisäministeriö 2017, 11.) Väkivaltainen ekstremismi kohdistuu varsinaisen uhrin lisäksi koko demokraattiseen järjestelmään ja horjuttaa ihmis- ja perusoikeuksia. Ennaltaehkäisemällä väkivaltaista ekstremismia vahvistetaan ihmisten turvallisuutta, ehkäistään terrorismia sekä ylläpidetään yhteiskuntarauhaa. (Mankkinen 2015.)

Radikaalit ajatukset eivät tarkoita suoraan ekstremismia. Radikalismi voi olla myönteinen, yhteiskuntaa kehittävä ja eteenpäin vievä voima. Ekstremismi

puolestaan on totalitaarista, usein laitonta, toimintatavoiltaan ulkoparlamentaarista demokratian vastaista. Jos toiminta on laillista ja väkivallatonta, se ei silloin itsessään ole tuomittavaa. On kuitenkin mahdollista, että sen voidaan katsoa haastavan yhteiskunnan eheyttä, jos se perustuu esimerkiksi vihaan tai suvaitsemattomuuteen. (Sisäministeriö 2012, 9.)

Väkivaltainen ääriliikehdintä viittaa väkivaltaisesti käyttäytyvien yksilöiden käsitteeseen ja toimintaan, joka on ideologisesti motivoitunutta ja jonka tavoitteena on toteuttaa radikaaleja ideologisia, uskonnollisia tai poliittisten näkemyksiä. Väkivaltaiseen ääriliikehdintään liittyvien näkemysten aiheina voivat olla esimerkiksi uskonto, politiikka tai sukupuolten väliset suhteet. Väkivaltaiseen ääriliikehdintään kuuluu, että poikkeavat näkemykset kielletään ja omaa näkemystä pidetään ainoana totuutena. (Elo ym. 2017, 59.)

Centre for the Prevention of Radicalisation Leading to Violence -keskuksen (2015) mukaan väkivaltaista ekstremismia voidaan luokitella neljällä eri tavalla. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat esimerkiksi kapitalisminvastaiset ääriavastemistolaiset ryhmät, jotka käyttävät väkivaltaa muuttaakseen poliittista järjestelmää. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne, jotka käyttävät väkivaltaa puolustaessaan eläinten oikeuksia tai toteuttavat ekoterrorismia ilmastosuojelun puolesta. Toisena ryhmänä ovat oikeistolaiset väkivallan teot, joita tekevät äärioikeistolaiset ryhmät, joihin useimmiten viitataan uusnatseina. Nämä ryhmät toimivat yllykkeenään rasismi ja halu puolustaa oikeana pidettyä ”rodullista” ylivaltaa. Kolmantena ryhmänä ovat uskonnollisesti motivoituneet väkivallanharjoittajat, kuten ekstremistiset islamistiset liikkeet, jotka useimmiten perustelevat väkivallan tekojaan, koska kokevat vääryyttä länsimaisten hallinnon päätöksistä ulkomaalaispolitiikkaan liittyen. Neljännessä ryhmässä ovat henkilöt ja ryhmät, jotka tekevät väkivallantekoja, koska vastustavat yksittäisiä asioita kuten abortteja tai homoseksuaalisuutta. (SALTO-Youth 2016, 7.)

Radicalisation Awareness Networkin (2016) mukaan väkivaltaista ekstremismia voidaan parhaiten määritellä kaleidoskooppina, joka koostuu eri tekijöistä, luoden valtavan määrän erilaisia yksilöllisiä yhdistelmiä. Se koostuu kuitenkin tietyistä väreistä, jotka ilmentävät eri tekijöitä väkivaltaisen ekstremismin muodostumisessa. Näitä tekijöitä ovat muun muassa yksilölliset sosiopsykologiset, sosiaaliset ja poliittiset tekijät, ideologiset ja uskonnolliset ulottuvuudet, kult-

tuuriseen rooliin ja identiteettiin liittyvät tekijät, traumat ja muut laukaisevat mekanismit, ryhmädynamiikka sekä radikalisoijat. Yksilöllisiin sosiopsykologisiin tekijöihin kuuluvat muun muassa syrjäytyminen ja poissulkeminen, viha ja turhautuminen, katkeruus ja vahva kokemus vääryydestä, nöyryytyksen tunteet, mustavalkoinen ajattelutapa, taipumus väärinymmärtää tilanteita sekä uhriutuminen. Sosiaalsiin tekijöihin lukeutuvat puolestaan muun muassa syrjäytyminen, marginalisaatio ja syrjintä, joka voi olla todellista tai koettua, rajoittunut sosiaalinen liikkuvuus, rajoittunut koulutus ja työllisyys, rikollisuus sekä puutteet sosiaalisessa koheesiossa. (Radicalisation Awareness Network 2016, 3–4.)

2.4 Äärioikeisto

Vuonna 2015 Eurooppaan tuli valtava määrä turvapaikanhakijoita joista 32 000 tuli Suomeen asti. Määrä on korkea, koska keskimäärin vuodessa Suomeen on tullut 3000–4000 turvapaikanhakijaa. Turvapaikanhakijoihin liittyvät kysymykset herättivät paljon keskustelua kantaväestön keskuudessa. Suomessa kansallissosialistisen Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toiminta sekä kannatus lisääntyivät. Väkivaltaisten äärioikeistolaisten ryhmien toiminta kasvoi myös muissa Euroopan maissa. Yhteiskunnan polarisaatio sekä vastakkainasettelut lisääntyivät, ja tämä näkyi kodeissa, työpaikoilla, kouluissa ja julkisessa keskustelussa. (Mankkinen 2017, 23.) Myös vihapuhe lisääntyi internetissä ja sen ulkopuolella ja poliisin tietoon tulleet viharikokset lisääntyivät 50 % edellisestä vuodesta (Mankkinen 2017, 23).

Suomessa äärioikeistolainen toiminta on pitkään ollut pienimuotoista ja marginaalista. Racistisen liikehdinnän kasvua on kuitenkin havaittu niillä paikkakunnilla, joihin on lyhyessä ajassa tullut suhteellisen paljon maahanmuuttajia. Äärioikeistolainen väkivalta ilmenee katuväkivaltana sekä rassistisesti motivoituneina pahoinpitelyinä. Suomalaisen äärioikeiston toiminta on keskittynyt enimmäkseen propagandan levittämiseen internetissä sekä kadulla esimerkiksi lentolehtisten ja tarrojen avulla. Suomalaiseen äärioikeistoon kuuluvilla on kytköksiä myös muiden maiden äärioikeistolaisiin liikkeisiin. (Sisäministeriö 2012, 18.) Vuoden 2016 kehitystä kuvaavassa väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa todetaan, että väkivaltainen radikalisoituminen, ekstre-

remismi ja ääriliikkeiden toiminta ovat tulleet Suomessa aiempaa näkyvämmiksi. (Sisäministeriö s.a.)

Toisen maailmansodan jälkeen ruotsalaiset kansallissosialistit ja oikeistolaiset ekstremistit jakautuvat kahtia eri ryhmiin. Ensimmäisessä ryhmässä olivat nationalistit, jotka olivat parlamentaristisia, suvaitsevaisia, mutta etnosentristisiä. He eivät myöskään olleet vallankumouksellisia. Toisessa ryhmässä olivat henkilöt, joilla oli taustalla rasistisen ideologia. He olivat puolestaan vallankumouksellisia, rasistisia ja kansainvälisesti suuntautuneita. Nämä vallankumoukselliset rasistiset kehittivät lopulta poliittisen agendan, joka toimii kolmella eri tasolla. Ensimmäisellä tasolla on propagandan levittäminen. Toinen taso koostuu julkisista mielenosoituksista. Kolmannella tasolla toiminta keskittyy yksilöistä koostuviin militantteihin soluihin. (Löow 1998, 96.) Ruotsissa ”valkoisen vallan maailma” (*White Power World*) muodostuu monitahoisesta verkostosta, joka koostuu kansallissosialisteista, antisemitisteistä ja rasisteista. ”Valkoisen vallan maailma” on sateenvarjokäsite eri ryhmittymille, jotka kaikki ovat omia maailmoja, joilla on oma kieli, elämäntyyli ja mytologia. Ryhmät ovat eristäytyneitä ruotsalaisten valtaväestöstä ja sen kovat arvot erottavat sen yleisesti hyväksytystä tavasta olla ja elää. (Löow 1998, 79.)

3 RADIKALISOITUMISEN SYYT

Radikalisoituminen voi tapahtua nopeasti tai pitkän ajanjakson kuluessa. Joskus siitä on nähtävissä selkeitä varoitusmerkkejä ja toisissa tapauksissa muutokset ovat vaikeammin havaittavissa. Nuoruus on suurien muutoksien aikaa ja nuoret ovat usein yksinäisiä, nopeasti vihastuvia, eivätkä nuoret useinkaan koe auktoriteetteja luotettavina. Merkkeinä radikalisoitumisesta voi olla argumentatiivisuus ja se, ettei nuori suostu kuuntelemaan vastakkaisia näkemyksiä. Nuori saattaa olla myös haluton toimimaan vertaistensa kanssa tai on väkivaltainen niitä vertaisiaan kohtaan, jotka ovat erilaisia. Erilaisuus voi perustua etnisyyteen, uskontoon, sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Varoittavana merkinä voidaan pitää sitä, jos nuori alkaa tulla alttiiksi salaliittoteorioille tai vainolle. Muutokset ystäväpiirissä ja ulkoisessa olemuksessa voivat myös olla merkinä siitä, että nuori on vaarassa radikalisoitua. Hän saattaa eristää itsensä ystävistään ja vastustaa asioita, joista ennen piti. Pidem-

mälle mentäessä nuori saattaa ilmaista sympatiaansa ekstremistisille ideologioille tai ryhmille sekä oikeuttaa heidän tekojaan. (Educate Against Hate s.a.)

Nuoret kamppailevat usein oman identiteettinsä kanssa, mikä voi tehdä heidät alttiiksi ekstremistien vaikutteille. Henkilökohtaiset olosuhteet, kuten jännitteet perheessä tai aiemmin koetut traumaattiset tapahtumat voivat myös lisätä haavoittuvuutta. Ekstremistit seuraavat heitä, joilla on heikko itsetunto, havaintoja epäoikeudenmukaisuudesta ja tunne epäonnistumisesta yhdistettynä katkeruuden tunteisiin. Jos nuorella on erityistarpeita opetuksessa tai jos he kokevat sosiaalisen kanssakäymisen, empaattisuuden tai omien tekojensa seurausten ymmärtämisen vaikeaksi, hän voi olla alttiimpi radikalisoitumiselle. (Educate Against Hate s.a.)

Koulutustaso ei ole luotettava tapa ennustaa henkilön alttiutta radikalisoitumiselle. On kuitenkin havaittu joitain sosioekonomisia, psykologisia ja institutionaalisia tekijöitä, jotka voivat johtaa väkivaltaiseen ääriliikhdintään. ”Työntötekijät” ajavat yksilöitä kohti väkivaltaista ääriliikhdintää. Niitä ovat esimerkiksi syrjäytyminen, eriarvoisuus, syrjintä, vaino tai kokemus vainotuksi tulemisesta, riittämättömät mahdollisuudet saada laadukasta ja sopivaa koulutusta, oikeuksien ja kansalaisvapauksien kieltäminen sekä muut ympäristöön, historiaan ja sosioekonomisiin epäkohtiin liittyvät tekijät. ”Vetotekijät” puolestaan lisäävät väkivaltaisen ääriliikhdinnän vetovoimaa. Niitä ovat esimerkiksi hyvin järjestäytyneet väkivaltaiset ääriliikkeet, jotka esittävät asiansa vakuuttavasti ja tarjoavat tehokkaiden ohjelmien avulla jäsenilleen esimerkiksi palveluja. Ryhmät voivat houkutella uusia jäseniä myös tarjoamalla helpotuksia epäkohtiin sekä lupaamalla seikkailun kokemuksia ja vapautta. Lisäksi ryhmät saattavat väittää tarjoavansa hengellistä turvaa, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kannustavan sosiaalisen verkoston. (Elo ym. 2017, 59.)

On tärkeää ymmärtää, että on myös tekijöitä, jotka eivät liity radikalisoitumiseen. Nämä radikalisoitumisen näkökulmasta merkityksettömät tekijät ovat käyttäytymistapoja liittyen moninaiseen poliittiseen, uskonnolliseen ja yhteisölliseen osallisuuteen. Ne ovat rauhanomaisia toimia ja ovat demokraattisia tapoja oman mielipiteen esittämiseen. Nuori saattaa esimerkiksi puolustaa omaa vakaumustaan perheelleen tai ystävilleen, jotka ovat asiasta eri mieltä. Nuorella saattaa olla erilaisia näkyviä merkkejä vakaumuksestaan tai aattees-

taan, joihin kuuluvat esimerkiksi perinteiset, tiettyyn kulttuuriin kuuluvat vaatteet, hiustyyli tai tatuoinnit tai nuori saattaa käyttää uskonnollisia symboleita ilmaistakseen identiteettiään. Nuori saattaa myös olla aktiivinen sosiaalisessa mediassa ja seisoa jonkin tietyn kampanjan takana rauhanomaisin keinoin tai olla kiinnostunut kansallisista ja kansainvälisistä suhteista. Nuori saattaa myös omaksua uuden uskonnon, ideologisen tai poliittisen vakaumuksen tai esittää halua korjata sosiaalisia epäoikeudenmukaisuuksia. (SALTO-Youth 2016, 22.)

3.1 Radikalisoitumisprosessin vaiheet

Radikalisoitumisen eri vaiheissa ja asteilla on havaittu tietynlaisia käyttäytymismalleja, jotka voivat kertoa yksilön radikalisoitumisesta. Huolestuttavaan (*troubling*) käytökseen ja toimintaan lasketaan sellainen käyttäytyminen, joka antaa viitteitä henkilökohtaisista ongelmista mielenterveydessä. Tähän kategoriaan kuuluvat tekijät saavat yksilön muuttamaan käytöstään selkeästi tiettyyn muotoon esimerkiksi ideologian vuoksi. Nuori voi eristäytyä perheestään ja ystävistään ja muuttaa tapojaan äkillisesti. Huolestuttaviin tekijöihin kuuluu, että nuori saattaa ”saarnata” omasta ideologiastaan ja näkemyksistään muille, torjua säännöt eri instituutioissa ja organisaatioissa kuten kouluissa ja työpaikoilla ideologisella, uskonnollisella tai poliittisella perusteella, kieltäytyä olemasta tekemisissä henkilöiden kanssa johtuen uskonnosta, ihonväristä, sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta sekä ilmaista tarvetta dominoida ja hallita muita. Nuorella voi olla myös ongelmana arvioida uudelleen omia ideoitaan tai ymmärtää erilaisten mielipiteiden merkitystä ja arvoa. (SALTO-Youth 2016, 22.)

Seuraavalla tasolla toiminnassa ja käytöksessä on nähtävissä merkkejä, jotka voidaan nähdä jo siinä määrin huolestuttavina (*worrisome*), että niitä voidaan pitää merkkeinä radikalisoitumisesta. Näitä tekijöitä voidaan kuvailla voimakkaana epäluottamuksena ulkopuolista maailmaa kohtaan ja väkivallan käyttöä tavoitteiden saavuttamiseksi perustellaan ylivoimaisuudella. Tuolloin nuori saattaa katkaista yhteydet perheenjäseniinsä ja läheisiin ystäviinsä pitääkseen yhteyttä eksklusiiviseen ryhmään, joka koostuu uusista tuttavista tai ystävistä ääriliikkeissä. Nuori saattaa myös peitellä uutta elämäntapaansa, uskollisuuttaan tai aatettaan perheenjäseniltään tai läheisiltä ystäviltään. (SALTO-Youth 2016, 23.)

Viimeisellä tasolla radikalisoitumisessa on nähtävissä hälyttävät käyttäytymismallit, jolloin toiminta aatteen tai ideologian puolesta on ”hurmoshenkistä” ja ”kiihkoilevaa”, joka johtaa siihen, että väkivallan käyttö nähdään pätevänä ja oikeutettuna tapana toimia. Tuolloin nuori on osallisena väkivaltaisissa ekstremistisissä ryhmittymissä ja niiden toiminnoissa mukana joko kasvokkain tai internetin välityksellä. Omalle näkemykselle saatetaan hakea vahvistusta väkivaltaisilta ekstremistisiltä internetfoorumeilta ja verkkosivustoilta. Tässä vaiheessa radikalisoitumisprosessi on jo niin pitkällä, että henkilö voi suunnitella ja käyttää väkivaltaa ideologian puolesta. (SALTO-Youth 2016, 23.)

3.2 Radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy

Väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia voidaan parhaiten torjua ennaltaehkäisevästi. Ennaltaehkäisy lisää ihmisten turvallisuutta ja vähentää yhteiskunnan polarisaatiota sekä eri väestöryhmien vastakkainasettelua. (Sisäministeriö s.a.) Yhteiskunta on sitä vastustuskykyisempi väkivaltaiselle ääriajattelulle, mitä paremmin kansalaiset kokevat voivansa vaikuttaa asioihin. Ekstremismin torjumiseksi tärkein vastavoima on demokraattinen järjestelmä, osallisuus sekä yhteiskunnallinen avoimuus. (Sisäministeriö 2012, 19.)

Väkivaltaiset ääriliikkeet ovat kiinteästi kytköksissä yhteiskuntaan ja paikallistason ongelmiin. (Sisäministeriö 2012, 19.) Aatemaailmalla tai ideologialla perustellun väkivallankäytön vaikutus on suurempi yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuuden tunteelle ja yhteiskuntarauhalle kuin itse väkivallan välittömät vaikutukset. Väkivallan uhka kohdistuu uhrin lisäksi myös tämän lähipiiriin sekä siihen väestöryhmään, jota uhri edustaa. Väkivallan uhka voi johtaa siihen, etteivät ihmiset uskalla enää käyttää laillisia perustuslaillisia oikeuksiaan kuten esimerkiksi liikkumisen vapautta, sanavapautta tai uskonnon vapautta, jolloin väkivaltainen ekstremismi on hyökkäys myös demokraattista järjestelmää kohtaan. Väkivaltainen ekstremismi lisää jännitteitä eri väestöryhmien välillä ja voi johtaa yhteiskuntarauhan järkkymiseen. (Sisäministeriö 2016, 11–12.)

Suomessa ja myös muualla Euroopassa on pitkään oltu huolestuneita nuorten poliittisesta käyttäytymisestä, asenteista ja arvoista. Samaan aikaan pelätään nuorten yhteiskunnallista passivoitumista sekä toisaalta myös ”vääränlaista”

aktivoitumista populistisiin ja muukalaisvihamielisiin liikkeisiin. On huomattu, että poliittisesti passiiviset ja poliittiseen järjestelmään pettyneet nuoret kana-voivat pettymyksensä oikeisto- ja vasemmistopopulistisiin puolueisiin ja liikkeisiin. (Puuronen & Saari 2017, 7.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohde

Tutkimuskysymyksiäni olivat:

Mitkä tekijät vaikuttavat yksilön radikalisoitumiseen?

Mitkä tekijät ovat osallisina deradikalisoitumisprosessissa?

Peilaamalla radikalisoitumisen syitä, saadaan selville mahdollisuuksia ennaltaehkäisyyn ja interventioihin, jonka vuoksi tutkimuskysymyksiäni eivät koske suoraan radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä. Ennaltaehkäisyä ei voida nähdä erillisenä vaiheena, jonka vuoksi on tärkeää keskittyä nimenomaan radikalisoitumisen syihin, jota kautta saadaan myös vastauksia ennaltaehkäisyn mahdollisuuksiin. En paneutunut tutkimuskysymyksissäni ennaltaehkäisyyn, koska vastauksia siihen saadaan peilaamalla syitä radikalisoitumiseen. Haastateltavat ovat kokemusasiantuntijoita radikalisoitumisessa ja deradikalisoitumisessa, jonka vuoksi haastatteluiden ja tutkimuksen painopiste kallistui niihin tekijöihin. Kysyin haastateltavilta kuitenkin heidän näkemyksensä ennaltaehkäisyyn ja mitkä asiat he itse kokivat tärkeiksi.

Tutkimuksessa haastateltavina oli kolme miestä, jotka olivat olleet elämänsä aikana osana radikalisoitunutta järjestäytynyttä toimintaa, mutta ovat jättäneet liikkeet. Haastateltavista yksi on suomalainen ja kaksi ruotsalaisia. Yksi haastateltavista on eronnut liikkeistä 90-luvun alussa, toinen muutamia vuosia sitten ja viimeisin vasta vajaa pari vuotta sitten. Heidän taustansa ovat hyvin erilaiset, joten tutkimuksessa saadaan esille hyvinkin erilaisia reittejä radikalisoitumiseen. Kaikki heistä tekevät jollain tapaa töitä tai vapaaehtoistyötä deradikalisoitumiseen liittyen. Lähtään he olivat suurin piirtein samanikäisiä ollessaan liikkeissä mukana. He ovat kaikki olleet mukana skinheadryhmittymissä ja siitä siirtyneet äärioikeistolaisiin ja uusnatsistisiin liikkeisiin. Yleisen suomalaisen asiansanaston (2016) mukaan skini eli skinhead-kulttuuri syntyi 1960-luvun puolivälissä Isossa-Britanniassa. Skinhead-kulttuuriin ei välttämättä liittynyt tai

liity rasismia, mutta usein sen piirteisiin lukeutuu rasistisuus, väkivaltaisuus ja äärioikeistolaisuus. (Yleinen suomalainen asiasanasto 2016.)

Haastateltavien löytäminen oli haasteellista Suomesta, jonka vuoksi laajensin tutkimuksen kohdejoukon koskemaan myös Ruotsia. Yksi haastatteluista toteutettiin suomeksi ja kaksi muuta englanniksi. Haastateltavien englannin kielen taito oli hyvä, joten kielimuuri ei vaikuttanut haitallisesti ilmaisuun tai kerrontaan. Haastateltavat valikoituvat sen perusteella, keihin sain yhteyden. Haastateltavat kertoivat avoimesti kokemuksistaan ja ajatuksistaan mikä teki itse haastattelutilanteesta helpon. He pystyivät myös tarkastelemaan omaa toimintaansa objektiivisesti ja kriittisesti. Haastateltavat osasivat myös tuoda esiin tapoja, joilla he ajattelivat ollessaan vielä liikkeissä osallisina, ja verrata sitä tapaan, jolla he nykyisin tarkastelevat silloista tilannettaan.

Valitsin haastateltaviksi äärioikeistolaisista liikkeistä eronneet, koska he pystyivät tarkastelemaan toimintaansa nyt objektiivisemmin kuin silloin kun olivat vielä liikkeissä mukana. Valitsin haastateltaviksi ääriesimerkit radikalisoituneista, jotta tutkimuksen avulla saataisiin mahdollisimman tarkkaa tietoa radikalisoitumisprosessista. Äärioikeiston spektriin katsotaan kuuluvaksi monia erilaisia ja eritasoisia ryhmittymiä, joista toiset ovat poliittisempia ja toiset taas pääpainoltaan väkivaltaisempia. Oli myös tärkeää, että tutkimuksessa kohdejoukkona olivat liikkeistä poistuneet, jotta tutkimuksessa voitiin tuoda esille myös deradikalisoitumisprosessia sekä mahdollisuuksia interventioihin ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn.

4.2 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Käytin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Suomenkielisen haastattelun runko on liite 1 ja englanninkielisen liite 2. Teemahaastattelussa haastattelin henkilöitä kahdenkeskisesti. Tutkimusote on laadullinen siksi, että asiasta saataisiin tietoa mahdollisimman syvällisesti ja ymmärtämisessä päästäisiin ilmiön ytimeen. Teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto esimerkiksi silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista. Teemahaastattelurunkoa suunniteltaessa oli tärkeää nähdä asiat, joihin saatettaisiin liittää nor-

matiivisia oletuksia. Aiheen ollessa arka on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota neutraaliuteen ja tuomitsemattomuuteen.

Haastattelu oli tähän opinnäytetyöhön aineistokeruumenetelmänä kaikkein sopivin, koska sillä saatiin mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa aiheesta, sen merkityksistä ja siihen liittyvistä arvoista. Teemahaastattelu jätti tilaa vapaalle puheelle, mutta piti silti yllä tiettyjä raameja haastattelussa, jotta tutkimuskysymyksiin saatiin tarvittavat vastaukset. Kun avoimelle ja vapaalle puheelle jää tilaa, on todennäköisempää, että tutkimuksessa nousee esille uusia, tärkeitä ja merkityksellisiä teemoja. Toteuttamissani haastatteluissa nousi esille naisten osallisuus, jota en ollut määritellyt ennalta teemahaastattelurunkoon. Yllättävänä uutena tietona tuli myös esille yhden haastateltavan näkemys yhtenäisyyksistä ääriajatteluun liittyvien liikkeiden ja uskonnollisten liikkeiden välillä. Koin, että haastattelurunko ei rajoittanut aineistonkeruuta tai haastattelun kulkua, koska haastateltavat siirtyivät kerronnassaan aiheessa eteenpäin niin, ettei minun tarvinnut ohjailla kerronnan kulkua. Tämä mahdollisti myös sen, että haastateltavat saivat kertoa näkemyksistään omalla tavallaan. Haastattelun aikana kysyin tarkentavia kysymyksiä, perusteluja ja selityksiä tekijöille, joita haastateltavat nostivat itse esille. Nämä tekijät vaikuttavat myös kysymysten esittämisjärjestykseen ja merkityksellisyyteen haastatteluiden aikana.

Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena ymmärtää kontekstia, haastateltavan näkökulmaa ja tulkintaa tapahtumista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 22). Vilkan (2015) mukaan tarkoituksena on tuoda esille ihmisen omat kuvaukset, joiden kautta voidaan nähdä tälle tärkeitä ja merkityksellisiä asioita. (Vilka 2015, 118.) Varton (1992) määritelmän mukaan laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä saadaan tarkasteltua parhaiten merkitysten maailmaa, joka perustuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja dialogiin. Nämä merkitykset ilmenevät erilaisina ihmisten välisinä suhteina ja niiden kautta merkityskokonaisuuksina kuten ajatuksina, toimintana ja päämäärinä. Ympäristö, jossa ihminen elää, vaikuttaa ihmiseen ja ihminen puolestaan näkee ympäristönsä tietynalaisena elämismaailmansa vuoksi. Elämismaailmaan lukeutuvat yksilö, yhteisö, sosiaaliset vuorovaikutukset sekä arvot. Nämä saavat lähtökohtansa ja merkityksensä kokemuksistamme, jotka ovat samanaikaisesti muuttuvia ja muutettavia. (Varto 1992, 23–24.)

Haastattelun aikana haastattelija on suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, jolloin tiedonhankintaa voidaan suunnata haastattelun aikana sekä saada pinnalle vastausten taustalla olevia motiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34.) Teemahaastattelun tarkoituksena on edetä tiettyjen keskeisten ja ennakkoon valittujen teemojen ja niihin kytkeytyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teoreettisen viitekehyksen teemojen kautta havaitaan haastattelun raamit. On mahdollista ja myös suotavaa, että uusia teemoja nousee esille haastateltaessa tai analyysivaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 75.) Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan teemahaastattelu nähdään oletuksen kautta, että kaikkia yksilön ajatuksia, kokemuksia sekä uskomuksia voidaan tutkia tämän menetelmän kautta, jolloin painopiste on haastateltavien subjektiivisissa käsityksissä. (Puusa & Juuti 2011, 81.)

4.3 Aineiston analyysi

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni sanatarkkaa litterointia, jotta haastateltavien asioille asettamat merkitykset saadaan esille materiaalista mahdollisimmat tarkasti. Litteroinnin jälkeen purin aineiston osiin. Aineiston sisällönanalyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Jaoin aineiston eri kokonaisuuksien alle teemahaastattelurungon mukaisesti, jonka jälkeen erottelin aineistosta yksittäiset havainnot, joita ei noussut esille muiden haastateltavien puheissa. Loin myös uusia teemoja niiden aiheiden mukaan, jotka nousivat esille, mutta joihin en ollut varautunut teemahaastattelurungossa. Puhtaasti aineistolähtöisen teemoittelun jälkeen aloitin yhdistelyn teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta etsien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aiempiin teorioihin ja tutkimuksiin.

Alasuutarin (2011) mukaan havaintojen pelkistämisessä voi erottaa kaksi eri osaa. Aineistoa tarkastellaan ensin vain teoreettis-metodologista näkökulmasta, jolloin aineistossa kiinnitetään huomiota vain teoreettisessa viitekehyksessä mainittuihin asioihin sekä kysymyksenasettelun kannalta olennaisiin asioihin. Näin analysoitavaa aineistoa saadaan kavennettua joukoksi raakahavainnot. Pelkistämisen toisessa vaiheessa analysoitavan aineiston määrää rajataan yhdistelemällä. (Alasuutari 2011, 40.)

Tuomen ja Sarajärven (2012) mukaan teoriasidonnainen tutkimus voidaan sijoittaa teoria- ja aineistolähtöisen tutkimuksen välimaastoon. Opinnäytetyössä aineistoa analysointia ohjasi teoriasidonnainen lähestymistapa, joka toimi koko prosessin ajan tutkimuksen pohjana. Aineistoa ohjaa teoreettinen viitekehys ja aiemmat tutkimukset, mutta myös aineiston merkitys korostuu. Teoriasidonnaisessa ohjautuvuus haastattelurungon suunnitteluvaiheessa sekä aineiston analyysivaiheessa oli toimiva, koska se mahdollisti uusien havaintojen nousemisen esille sekä sen, että aineistosta löytyi havaintoja, jotka eivät täysin vastanneet aiempia tutkimuksia. Erityisesti tällaista aihetta koskevassa tutkimuksessa yksittäiset merkitykset yksilölle ovat keskeisessä osassa. Yleistyksiä ja luokitteluita voidaan tehdä, mutta ne eivät ole aukottomia.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Radikalisoitumisprosessi

Haastateltavat mainitsivat ensimmäisen kiinnostuksen kansallissosialismiin lähteneen kiinnostuksesta historiaan. Alun perin kiinnostus ei kuitenkaan kohdistunut kansallissosialismiin aatteena tai ideologiana, vaan perustui puhtaasti kiinnostukseen historiallisesta näkökulmasta. Haastateltavat kuitenkin mainitsivat sen tekijänä, jota voidaan pitää ensimmäinen kosketuspintana aatteen ja myöhemmin sen ohjaamaan toimintaan. Haastateltavat eivät siis nuorena tehneet tietoisia valintoja, vaan ideologia soluttautui historian kautta haastateltavien elämään myöhemmin. Ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää ymmärtää pieniltäkin vaikuttavien tekijöiden merkitys, koska ne voivat vaikuttaa yksilöiden ajattelumaailmaan silloin, kun he eivät sitä vielä itse ymmärrä tai koe merkitykselliseksi.

H1: Oikeastaan se sotahistorian ja tämmösen militarismin tai militaristisen historian kautta sitten kun lähdin niitä asioita tutkimaan. Kuuntelin sitten myös pappani sotajuttuja, niin eli oikeastaan siinä 11-vuotiaana ja aloin sitten kiinnostua ylipäätään siis sota-asioista ja oikeesti aika paljo Suomen sotahistoriasta ja no ensimmäisestä maailmansodasta aina toiseen maailmansotaan. Hieman siinä sitten yläasteen ikäisenä, niin tulin sitten kiinnostuneeksi natsi-Saksan historiasta ja myöskin Adolf Hitleristä kyllä. Ja tota silloinkin se kiinnostus ei vielä siinä vaiheessa ollut niinkään ideologista, vaan ihan ihan se kiinnostus keskittyi siihen sotahistoriaan. – – siitä se tavallaan tämmösestä hyvin määrätietoisesta selvittelystä se kiinnostuskin sitten lähti liikkeelle. Ja tota, koska aloin sitten kokea, että tunsin hyvinkin paljon ideologiaa ja varsinkin sitä histori-

aa, niin tota aattelin sitte, että näistä asioista olisi mukava myös sitten keskustella sellaisten ihmisten kanssa jotka näistä asioista myös jotakin tietää.

Radikalisoitumisen esiasteilla nähtiin merkityksellisenä tekijänä myös se, kuinka uusnatsismista uutisoitiin mediassa. Kaksi haastateltavista koki, että median uutisointi uusnatseista ja skinheadeista lisäsi osaltaan kiinnostusta. Yksi haastateltavista kertoi, että oli kokenut kiehtovana, kuinka skinheadeja kuvailtiin mediassa voimakkaina ja väkivaltaisina. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta tuli haastateltavien puheissa tuli useampi eri näkökulma aiheeseen. Yhden haastateltavan mielestä mediassa tulisi välttää natsi-Saksan näyttämistä valossa, joka saa sen näyttäytymään mahtavana ja voimakkaana. Toisaalta toinen haastateltavista näki, että jos asiat esitetään liian mustavalkoisina, voivat ne alkaa näyttäytymään nuorille tämän vuoksi kiinnostavina. Toisen haastateltavan mukaan puolestaan historian kerronnassa, dokumenteissa ja mediassa tulisi näyttää raakaakin materiaalia, jolloin tapahtumia ei mystifioitaisi. Tuolloin nuoret eivät kokisi kiinnostusta ja houkutusta ”pahaa” kohtaan ja heille ei nousisi tarvetta etsiä aiheesta lisää tietoa jos hän kiinnostuu tapahtumista niiden väkivaltaisuuden ja salailun takia.

H1: Ja yhä enemmän alkoi kiinnostaa sitten myös tämä uusnatsismi ylipäättään, että mitä se on ja keitä siellä on. Samoihin aikoihin sattui Jörg Haider nousemaan Itävallassa vapauspuolueensa kanssa ja silloinhan tietenkin puhuttiin aika suoraankin mediassa uusnatsismista ja natsismin noususta Euroopassa ja esitettiin sitä samaan aikaan paljon myös sota-aiheeseen liittyviä dokumenttejakin.

H3: I read about them (skinheads) in the press – – that, you know, they were very active and there was a lot written about them in the media. You know a lot of things happened in fights and other gangs and stuff like that, so, that part attracted me.

Historian lisäksi haastateltavia oli kiinnostanut nuorena se, kuinka natsi-Saksaa kuvailtiin historiankirjoituksissa toimivana, tehokkaana, militanttina sekä järjestäytyneenä ja sen saavutuksia ja voimakkuutta ihailtiin. Historian kautta haastateltavat alkoivat nähdä natsi-Saksan toiminnassa positiivisia puolia, vaikka tuolloin ajatukset eivät olisi olleet millään tavalla rasistiset eikä pohjalla ollut kansallissosialistista tai uusnatsistista ideologiaa. Kun aluksi kiinnostus oli pohjautunut haastateltavilla puhtaasti historiaan, haluttiin ajan

myötä saada aiheesta lisää tietoa ja ymmärtää toiminnan taustaa. Yksi haastateltavista koki kiinnostavana sen, kuinka natsi-Saksa näyttäytyi voimakkaana ylpeänä yhteisenä kansana. Kiinnostus pohjautui osaltaan myös sen politiikkaan ja siihen tapaan kuinka kansallissosialistinen ideologia oli levinnyt 1930-luvulla. Björgon (1997) mukaan yhtenä radikalisoitumisen syynä voidaan nähdä aseiden, väkivallan ja uniformujen ihailu, jonka kautta voidaan määritellä maskuliinisuutta (Söderling 1999, 38). Nämä tekijät nousivat kaikkien haastateltavien puheissa esille jossain määrin.

H3: It was just something that attracted me, you know, the whole concept, I mean Germanic people and to feel proud about your race and all that. And also, it was what they actually achieved in my point of view at that time. – – I mean, they lost the war, but still, you know, there were so many things that they actually did, and you know, it fascinated me, because in order to understand it, I realized, that the political side of it was very strong. – –The more I read about the Germany and Second World War the more I got interested in political or the sociology, of course to be able to understand it better.

H1: Ja tota, siinä 14–15-vuotiaana ehkä pikemminkin, kuin myös yhteiskunnalliset asiat alkoi kiinnostaa ja aloin sitten pätkäillä tota, ylipäättään politiikkaa. Ja siinä samalla sitten kun olin tiettenkin saanut vaikuttimia, siis tästä sotahistoriasta ja sitten lukenut tiettenkin paljon myöskin natsi-Saksan historiaa, niin tavallaan itselläkin oli semmonen näkemys tuolloin, että uskoin tämmöseen kuriin ja järjestykseen, sotilaallisuuteen ylipäättään. Ja aloin sitten nähdä natsi-Saksassa tämmösiä positiivisia, myönteisiä asioita kuten sen, kurin ja järjestyksen ja, että siellä oli yksi vahva johtaja ja kaikki kansalaiset uskollisia ja kaikki marssi rivissä ja pukeutui uniformuihin.

Toisena keskeisenä tekijänä radikalisoitumiseen nousi esille haastateltavien tyytymättömyys demokraattisiin poliittisiin vaikuttamisen keinoihin. Björgon (1997) mukaan radikalisoituneisiin ryhmiin voidaan liittyä siksi, että poliittisten puolueiden toiminta koetaan vääränlaisena tai epäoikeudenmukaisena (Söderling 1999, 37). *Radicalisation Awareness Networkin* (2016) mukaan radikalisoitumiseen johtavina työntötekijöinä voidaan nähdä pettymys ja tyytymättömyys demokraattiseen poliittiseen toimintaan. Kaksi haastateltavista kertoi, että oli kokenut demokraattiset poliittiset vaikuttamisen keinot riittämättöminä vaikuttamisen välineinä niissä asioissa, joita olisi itse halunnut ajaa eteenpäin tai toiseen suuntaan. Toinen haastateltavista koki, ettei demokraattisella poliittisella aktiivisuudella saatu riittävästi aikaiseksi ja, että oli hyvin vaikeaa pääs-

tä mukaan esimerkiksi puoleisiin. Hän myös koki, ettei puoluepolitiikka pyrkinyt vaikuttamaan riittävästi ”tavallisen” kantaväestön asioihin. Näiden tekijöiden vuoksi tulisi radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi kiinnittää erityistä huomiota nuorten poliittisen osallisuuden ja vaikuttamisen keinojen tukemiseen. Nuorten ääntä tulisi myös tuoda esille entistä enemmän nuorisopolitiikassa, jotta nuoret kokisivat tulleetensa kuulluiksi.

H3: I think for me and the others that, since we joined the movement, I didn't see any like that, because in the normal parties in Sweden, I mean, you have to join when you're very young and you have to go to this extremely long career way so to speak and you have to be member for ages and no one listens to you anyways. Going to the conservative, old-fashioned organisations I didn't have the proper contacts or joined in the right age or whatever, it is impossible to get anywhere. – – The parties that, I mean they are the same parties now, I didn't feel like they were actually thinking about, the you know Sweden or the ordinary Swedes they were more focused on, you know the politicians back then, they had nothing to do with the common people here in Sweden. And also, you know, big divide and they didn't really concern itself with ordinary people in Sweden, so no, I didn't see any possibilities or also, I didn't have any interest in joining those parties anyway because I thought that they were going to the wrong direction.

Yksi haastateltavista oli ollut aiemmin poliittisesti aktiivinen yhden puolueen toiminnassa, mutta koki ettei toiminta ollut riittävää omien tarkoitusperien ajamisen näkökulmasta. Molemmat haastateltavat kokivat, etteivät tavanomaiset demokraattiset poliittisen vaikuttamisen keinot olleet riittäviä omien radikaalien ajatusten ja toimien eteenpäin viemiseen. Kun ihmiset kokevat demokraattiset vaikuttamisen keinot riittämättömiksi on mahdollista, että he liittyvät väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan, joka puolestaan voi vaikuttaa haitallisesti niin yksilöihin kuin yhteiskuntarauhaankin. Toinen haastateltavista mainitsi myös vihan ja katkeruuden yhteiskuntaa kohtaan vaikuttavina tekijöinä radikalisoitumisessa.

H1: Koin sitten että tällöinen puoluepolitiikka, oikeastaan koin sen rajoittavana, että en ehkä kykene näitä omia radikaaleja ajatuksia, esimerkiksi maahanmuutosta, niinkään tuomaan sitten esille. Että ehkä, tai noihin aikoihin ei puolueessa vielä suhtauduttu niin avoimesti kuin ehkä sitten myöhemmin noitten vuosien jälkeen. Niin oikeastaan se oli sitten lopulta se syy miksi päätin sitten myös erota [mainitsee puolueen nimen] eli toisin sanoen en kokenut, että tällöisellä parlamentarisella puoluepolitiikalla

tämmösiin natsismiin tähtääviin päämääriin tuota sitten lopulta päästäisiin – – jota ei sitten rajoita niin sanotusti tuota parlamentaaristinen toiminta – – että tämmönen kadulla tapahtuva toiminta, oli ne sitten mielenosoituksia taikka lentolehtisten jakamista, niin aatelin sitten, että tämmönen avoin natsistinen toiminta olisi sitten lopulta, jota voi suorittaa jonkun järjestölipun alla, niin tehokkaampaa kuin sitten esimerkiksi puolueen perustaminen. – – No, varmasti tuota taustalla piili ja toki olikin näin kantavana voimana niin vahvasti tämmönen vihan tunne ja tietyllä tapaa myöskin katkeavuus, se että yhteiskuntaa tulisi horjuttaa jollakin tavoin.

Päällimmäisinä tekijöinä radikalisoitumisprosesissa oli tutkimuksen haastateltavien kohdalla kiinnostus natsi-Saksan historiaa kohtaan sekä viehätys sen voimakkuutta ja imagoa kohtaan. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, kuinka natsi-Saksaa kuvaillaan historiallisissa kirjoituksissa, dokumenteissa ja mediassa. Keskustelun tulee olla avointa ja rehellistä, jotta nuoret kokisivat vastaanotetun tiedon luotettavaksi. Propagandalla oli myös väistämättä suuri rooli radikalisoitumisprosessin eri vaiheissa. Haastateltavat kokivat myös väkivallan, maskuliinisuuden ja uniformut kiehtovina, joka vaikutti väistämättä radikalisoitumiseen ja liikkeisiin liittymiseen. Toisena keskeisenä tekijänä oli tyytymättömyys ja pettymys demokraattisia poliittisia vaikuttamisen keinojen kohtaan. Haastateltavat kokivat ne toimimattomina ja hankalina keinoina vaikuttaa. Tyytymättömyys yhteiskuntaa kohtaan nostattaa myös vihan tunteita sitä kohtaan mikä voi johtaa siihen, että halutaan järkyttää yhteiskuntarauhaa.

5.2 Rasistisen toiminnan oikeutus

Haastateltavat hakivat tietoa internetistä ja kirjallisuudesta, mikä johti siihen, että he löysivät myös propagandaa. Propaganda on tunteisiin vetoavaa retorista tekstiä tai materiaalia ja sitä voidaan helposti alkaa pitää totena, jos sitä ei tarkastele kriittisesti. Erityisesti nuorella iällä propagandaa ja salaliittoteorioita voidaan pitää hyvinkin kiinnostavina ja on mahdollista, että siitä otetaan nopeastikin vaikutteita, vaikka se ei olisi alun perin ollut tarkoitus. Tutkimusten perusteella salaliittoteorioihin uskomista voidaan pitää yhtenä merkkienä radikalisoitumisesta. Nuorella saattaa olla polarisoitunut näkemys ”totuudesta” ja hän on harhaluuloinen, kokee valtavaa epäluottamusta ja uskoo salaliittoteorioihin (SALTO-Youth 2016, 22). Kouluissa ja muussa toiminnassa tulisi nuorille opettaa lähdekriittisyyttä ja selittää, etteivät asiat usein ole niin musta-

valkoisia kuin esitetään. Nuorille tulisi myös opettaa kuinka propagandaa käytetään ja mikä sen tavoite on. Näin nuorilla olisi paremmat mahdollisuudet tunnistaa propagandaa jos he näkevät sitä esimerkiksi internetissä.

H1: Aloin sitten lukemaan tota natsien omaa propagandaa mitä oli silloin saatavilla, myös suomenkielistä, kirjastosta lainasin, ja lopulta sitten sain lainattua Adolf Hitlerin Mein Kampfin eli Taisteluni kirjan ja luin sen sitten läpi ja siitä sitten aloin ihan syömällä perehtymään aiheeseen.

H2: At the time being I only read far-right papers and far-right literature, so it became kind of religion for me in a way. Because I didn't read anything that told me otherwise, I felt like all that I read from them was the truth.

Haastateltavat kertoivat, ettei ideologia ollut aluksi ollut merkittävässä asemassa vaan muotoutui ajan myötä, kun he olivat olleet osallisina liikkeissä pidempään. Vaikutteita ja perusteluja kuultiin liikkeiden muilta jäseniltä – ideologiaa epäiltiin aluksi, mutta retoriikan vuoksi se alkoi haastateltavien mielestä kuulostaa uskottavalta. Björگون (1997) mukaan ideologisesti ja poliittisesti motivoituneet eivät liity ryhmään ulkomaalaisvastaisuuden tai rasistisuuden vuoksi, vaan ryhmässä mukana olo muokkaa heidän näkemystään (Söderling 1999, 38). Kaikki kolme haastateltavaa mainitsivat samat asiat osana liikkeiden ideologiaa, mutta niiden painotus ja merkityksellisyys vaihtelivat. Liikkein ideologiassa painottui rasistisuus, maahanmuuttovastaisuus ja kokemus ”valkoisesta ylivallassa”.

H1: Jokaisessa näissä ryhmissä kuitenkin on ollut hyvin vahvasti läsnä, sanomattakin selvää, rasismi ja luonnollisestikin vahva muukalaisvastaisuus ja tietenkin tämmönen valkoiseen ylivaltaan uskomisen ja myös siihen, että valkoisten tulee hallita jälleen maailmaa ja näin edelleen, tai no, puhutaan niin sanotusti tämmösestä valkoisesta, tai valkoisen rodun säilymisestä ja sen puhtaanapidosta.

H2: I wanted to be a part of it, and I wanted to share the racism and went from there. And along the way, the ideology became a part of it too, the ideology in itself wasn't the main source that pulled me inwards, that came later.

Björگون (1997) määritelmän mukaan rasistiset organisaatiot voidaan jakaa kolmeen ryhmään toimintamotiivien perusteella: instrumentaalisiiin, ekspressii-

visin sekä ryhmä-dynaamisiin. Instrumentaalisessa toiminnassa tekemisellä on konkreettinen ja spesifi tavoite, joka voi olla myös yksittäinen ja alueellinen. Ekspressiivinen toiminta puolestaan ei ole yhtä konkreettista ja toiminnan tavoitteena on laajempi agenda eikä välttämättä yksittäistä, selkeää tavoitetta. Ryhmädynamiikkaan perustuva toiminnan takana on itse ryhmä, johon haetaan jäsenyyttä ja osallisuutta esimerkiksi toimimalla väkivaltaisesti tiettyjä vähemmistöryhmiä kohtaan. (Söderling 1999, 37.) Kahden haastateltavan kohdalla kyse oli aluksi ollut ryhmään kuulumisesta, mutta he olivat ajan myötä siirtyneet ekspressiiviseen ja tästä instrumentaaliseen toimintaan. Yhdellä haastateltavista ryhmään liittymisen syyt olivat alusta asti selkeät ja tavoitteelliset, jonka vuoksi haastateltava voidaan katsoa kuuluvaksi toimintamotiiveiltaan instrumentaaliseen ryhmään.

Kaikki haastateltavat mainitsivat puheissaan vihan, mikä ohjasi voimakkaasti toimintaa. Viha ei kuitenkaan ollut perusteltua vaan perustui näkemykseen omasta paremmuudesta ”valkoisen rodun edustajana” ja kohteena olivat niin maahanmuuttajat kuin esimerkiksi myös toimittajat, jotka olivat mukana julkisessa keskustelussa näihin teemoihin liittyen. Viha ei ollut kohdistettu ketään tiettyä henkilöä kohtaan, vaan se oli vihaa yleisesti huonoina pidettyjä asioita kohtaan. Vihan perusteluille ei koettu olevan tarvetta. Haastatteluissa nousi esille ajatus siitä, kuinka viha kasvaessaan ja muotoutuessaan tiettyyn suuntaan vahvistuu ”kuin itsestään”.

Kun henkilö on altis propagandalle ja ei vaadi tai kysele tiedon oikeellisuutta on mahdollisuus, että viha saa helpostikin vallan ja alkaa ohjata omaa toimintaa. Propagandassa näyttäytyvien ”todisteiden” avulla pyritään siten oikeuttamaan omia vihan tuntemuksia ja väkivaltaa. Kaikki haastateltavat olivat luke-neet propagandaa ja alkaneet uskoa siihen. Propaganda antoi perusteluita sille, miksi esimerkiksi tiettyjä ihmisryhmiä tulisi syrjiä tai pitää heikompana. Liikkeen edustajana oli myös todennäköisempää tulla nähdyksi tietyn ideologian edustajana, joka puolestaan johti konflikteihin maahanmuuttajien kanssa. Tämä puolestaan vahvisti ennakkoluuloja entisestään – jos ei aikaisemmin ollut ideologista pohjaa toiminnalle, vaan oli mukana liikkeissä ystävyys-suhteiden ja yhteenkuuluvuuden vuoksi, kasvoi viha kuitenkin konfliktien vuoksi.

H1: No vihahan on lopulta myöskin tämmönen, aika yksinkertaista tietyllä tapaa, että kun sille antaa vallan, viha pian sitten ohjaukseen elämää. Ja aina vaikka joku kaveri tuli sanomaan, että "no ootsä nähny tän?" tai että "mitä nuokin tekee tuolla?" ja "tuolla taas joku nainen on raiskattu" tai tota jotain väkivaltasta on tapahtunu ja niin edelleen. Oli ne sitten luonnollisestikin yksittäisiä tapauksia, mutta tavallaan se, sillä aina pyrittiin oikeuttamaan sitä oman aggression ja vihan määrää.

H3: I mean first, it was always this sort of, always use of anger, I mean the skinheads in the '80's, there were a lot of fights with other gangs and mostly the mixed you know, there were quite a lot of immigrants in those gangs so it went kind of hand-in-hand really.

Toisaalta haastateltavat myös kokivat, ettei näillä konflikteilla ollut merkitystä henkilökohtaisen ideologian muodostumiselle. Väkivallan käytön perusteeksi riitti oma näkemys paremmuudesta "valkoisen vallan edustajana". Jos maahanmuuttajista siis oli huonoja kokemuksia, ei sillä ollut merkitystä, sillä vihalla ei itse asiassa tarvinnut olla perustetta.

H3: When I grew up there weren't that many immigrants in Sweden, but, I mean, the only real experiences were in with fights with other gangs in the '80's, but it didn't really matter you know – – because for me, I mean the whole idea of saving Sweden and white race and all that, it was sort of a bigger issue and it had nothing to do with me meeting and realizing or having any bad or former experiences with immigrants.

H3: The reason was simply the belief, you know that I was as a white Swede or white European superior to like, foreigners who were probably from Middle East or Arabs or Africans or whatever, because I mean, in those days, and also the same division with like immigrants from other parts of Europe. Like let's say, you were from Yugoslavia or something, those weren't exactly the enemy, because that was a part of Europe, same, I mean with Norway or Finland or whatever and they were Germanic or European brothers.

Yksi haastateltavista kertoi, kuinka liikkeiden sisällä ja ideologialla perusteltiin väkivaltaista rasistista toimintaa sillä, että tavoitteenahan oli vain suojella omaa kansaa ja "rotua" ja edistää siihen kuuluvien ihmisten elämää. Tällä perusteella oikeutettiin ja perusteltiin omaa toimintaa ja sen tarkoituksena. Propagandan avulla siis saadaan oikeutus omalle toiminnalle ja sitä voidaan käyttää selityksenä esimerkiksi väkivallalle.

H1: Toisaalta puhuttiin aina taistelusta isänmaan puolesta ja valkoisen rodun puolesta. Niin nää varmasti oli kuitenkin semmosia ideologisia syitä, myös jotka oli tavallaan, niinkö jaloja ja hyviä asiota taistella tämän kaltaisten asioitten puolesta. Että täällä nyt vaan yritetään vaan tehdä tämän kanssa ihmisten elämää vähän paremmaks. Ja näin poispäin. Vaikkakin toisten ihmisten kustannuksella sitten. Mutta tämmösiä vahvoja rasistisia ihmisvihanäkemyksiä kuitenkin, niinko perustelee sitten, että no eihän siinä mitään – – välitetään ja rakastetaan, että mitäs vikaa siinä on.

Rasistisen toiminnan oikeutusta perusteltiin propagandasta saadun tiedon avulla. Yksilön radikalisoitumisprosessissa propagandalla ja salaliittoteorioilla on suuri merkitys ajattelutavan muotoutumisen kannalta. Kaksi haastateltavista kertoi, ettei liikkeisiin liittyttäessä toiminnan taustalla ei ollut vielä ollut ideologista pohjaa vaan se oli tullut vasta myöhemmin. Liikkeiden ideologiassa oli hieman eroja, mutta yhteisinä nimittäjinä olivat rasistisuus, ulkomaalaisvastaisuus sekä näkemys ”valkoisesta ylivallassa”. Haastateltavat kokivat, ettei vihalle ja väkivallalle tarvittu perustelua, koska ”valkoiseen ylivaltaan” kuulumisen riitti perusteeksi paremmuudesta.

5.3 Liikkeiden merkitys henkilökohtaisella tasolla

Ruotsin turvallisuuspalvelu on määritellyt neljä eri polkua radikalisoitumiseen: rikollisen, vetäytyvän, perhetaustan ja seuran kaipaajan polku, joista viimeisin kuvaa haastateltavien radikalisoitumisen syitä. Seurankaipuun polulla merkityksellisessä osassa eivät ole radikaalit ajatukset vaan hyväksyntä, ihmissuhteet sekä tunne ryhmään kuulumisesta. (Boberg ym. 2015.) Haastateltavien radikalisoitumisprosessissa on nähtävissä päällimmäisenä seuran kaipaajien polku.

H3: These things are the mix for some people, there were actually the ideas and other joined itself, you know, the sense of belonging to something is very strong. It's a very close-knit group, you know, and it was a strong, not loyalty in the proper sense, but you know, you were always sort of protected, you always had your brothers there and it's something very strong to believe in you know, and also very simple ideology really, one strong leader.

Yhteisöllisyyden, ryhmään kuulumisen ja vaikuttamisen kokemukset nousivat esille haastateltavien kerronnassa ja niitä pidettiin merkittävinä tekijöinä radi-

kalisoitumisessa. Haastateltavat kokivat ryhmän koheesio merkittävänä tekijänä ryhmiin liittymisen ja niissä pysymisen kannalta. Ennaltaehkäisyn ja dera-dikalisoitumisen kannalta olisi tärkeää, että nuorilla olisi kokemuksia osalli-suudesta ja yhteisöllisyydestä, joka puolestaan tukee yhteiskuntaan integroi-tumista ja osallistumista.

H2: I think that was actually a part of it, of course, it was kind a way for me to feel unity with my, and you know, we looked the same, we dressed the same, we share the same ideology and feelings and that was kind of a way for us to show it. Both to each other and to everybody else.

H3: That this is not just about Sweden, I mean we obviously went to England and like Finland, Germany, Norway. There was like brothers and sisters in this struggle and other countries as well. And I also sort of gained this network. And people from Italy and Greece, they came to here – – we went there to visit them and that made, that gave me a strong sensation of, this is really a large movement not about countries and borders only – –that was for me back then, that was something really, really big.

Radicalisation Awareness Networkin (2016) mukaan yhtenä vetotekijänä radi-kalisoitumiseen voidaan pitää kokemusta ääriajattelun ryhmittymien toiminnan merkityksellisyydestä. Haastateltavat kokivat toiminnan ääriilikkeissä merki-tyksellisenä ja vaikuttavana tapana toimia. Jotta radikalisoitumista voitaisiin ennaltaehkäistä, tulisi osoittaa nuorille, että monia muitakin mahdollisuuksia kokea itsensä ja toimintansa merkityksellisiksi.

H1: Oikeestaan sitten ylipäättään se, että pysty sitten vaikutta-maan, esimerkiksi omilla teoillaan tai kirjoituksillaan. Ja myöskin se, että pysty sitten ehkä myös tuntemaan olonsa tärkeäksi, kun ihmiset vaikkapa jonkun puheen jälkeen tuli sanomaan, että tota ”veditpä sä hyvän puheen” ja tällä tavoin vaikuttavana. – – No tot-takai se nyt ehkäpä kuitenkin antoi sitä kuulluksi tulemisen tunnet-ta ja että voi harjoittaa sitä omaa uskoaan joihinkin asioihin, taikka näitä ideologisia pyrkimyksiä vapaasti samanhenkisen ja samaa ajattelevien ihmisten kanssa. Ja kai sitten sitä voisi kutsua tuota tämmöseksi yhteenkuuluvuuden tunteeksi.

H3: If I see today it's, I mean with insights, but for when I look at it, sort of if see it as I saw it back then, in those days I mean, the gains for me were first of all, I became a part of something that was, felt at that time, larger than life if you understand what I mean. It sort of made sense. It gave me, and the others purpose in life you know, there is something to work towards. We were

supposed to save Sweden and Swedish country and everything. It sounds insane today, but you know, that was back then, and also you know, to do this together with others who had the same justification for the whole thing. – – For some, I think, there was a feeling that something was happening here, because you know, this is something you do, it's part of your life 24/7 it's not like an ordinary life. It's always, things happening, it's always activities and stuff and it's a feeling of course of action so to speak.

Radicalisation Awareness Networkin (2016) mukaan vetotekijöihin lukeutuu myös halu valtaan ja kontrolliin. Yksi haastateltavista piti siitä, kuinka häntä pelättiin. Myös vallantunne ja arvostus ryhmässä koettiin merkitykselliseksi. Yksi haastateltavista kertoi, että ”ihannoit” ja katsoi ylöspäin ryhmään kuuluvia henkilöitä, halusi miellyttää heitä ja osoitti tämän esimerkiksi käyttämällä väkivaltaa ulkomaalaisia kohtaan ja tätä kautta halusi vahvistaa kuulumista ryhmään.

H2: It was kind a lifestyle you know, and I gained first of all, I thought it was respect, but actually it was people being afraid. And I gained friendship, and I gained, kind of a being in power you know, like I can do whatever I want and get away with it kind of, I think that was main part that made me stay.

H2: I thought I was sixteen, I started to hang out with people, racists, like they didn't like people from other countries and stuff like that, and we hang around a lot, and let's see, I think was seventeen, just about seventeen, when we actually started to hang around with full-blooded Nazis. And then of course, they were couple of years older than us so we kind of looked up them and wanted to impress them and of course that was the starting point for me. And I started reading a lot and hang around with these guys and do stuff. And a well, that was the starting point and I started to become more and more involved with and it became a part of my life, so to speak.

Yksi haastateltavista koki, että osalle oli varmasti merkityksellistä se, ettei ryhmässä kohdannut arvostelua esimerkiksi työttömyydestä. Ryhmässä sitä ei pidetty merkittävänä asiana, koska nähtiin, että ”valkoiset” olivat jo valmiiksi syntyperänsä vuoksi muita ylempänä. Jotta radikalisoitumista voitaisiin ennaltaehkäistä, tulisi tukea yhteiskunnasta syrjäytyneitä ja saada heidät takaisin osallisiksi ja osallistuviksi yhteiskuntaan. Syrjimisen ja arvostelun sijaan, tulisi tukea työllistymistä ja koulutusta, jotta henkilöt, jotka ovat vaarassa radikalisoitua, eivät kokisi itseään huono-osaisemmiksi tai arvostelluiksi.

H3: It doesn't really matter if you don't have a job or anything. As long as you're white, European, you know, you belong to the, you are on the superior side anyway and it's actually not your fault you know.

Yksi haastateltavista oli irrottautunut nuorempana Jehovan todistajista ja koki liikkeissä toimimisen luonnollisena tapana toimia. Haastateltava koki tarvitse-
vansa ja saavansa liikkeestä struktuuria elämäänsä ja jonkin aatteen, jota seurata. Tämän vuoksi on tärkeää radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä ja deradikalisoitumisprosessissa, että henkilö saa ja kokee saavansa riittävästi tukea. Riskinä on, että henkilö radikalisoituu myöhemmin uudestaan, jos kokee, että liikkeiden antama hyöty on suurempi kuin niiden negatiiviset vaikutukset.

H2: Actually, I think, one of the things that made me search for something, was you know, I was, when I grew up, when I was sixteen I left and I had to leave my home. And you know, like you have lived your life, those social structures you know, really being a slave to something, and I think I sort of missed that, because when I searched for and found national socialists and they were kind of, you know the same.

Myös toiminnallisuus nähtiin tärkeänä osana ja mainittiin, että osa liittyi toimintaan alun perin nimenomaan toiminnallisuuden vuoksi. Moni ei ehkä liittyessään ymmärrä aivan täysin toiminnan motiiveja ja niitä ei välttämättä kerrota-
kaan uudelle jäsenelle ennen kuin tiedetään onko tämä luotettava. Erityisesti nuoren kohdalla tulisi kiinnittää huomiota tapoihin joilla nuori viettää vapaa-
aikaa ja ohjata tätä erilaisten harrastusten pariin. Myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvä toimijuus tukee yhteisöihin kiinnittymistä. Syinä liikkeisiin ja ryhmiin liittymiselle kerrottiin muun muassa myös niiden näkeminen maskuliinisena ja sen avulla pyrittiin korostamaan omaa miehisyyttä.

H1: Osaa varmasti se toiminnallinen puoli, ehkä pääsee ikään kuin tämmöiseen isoon kerhotoimintaan, ja ehkä pääse tosiaan vähän puuhastelemaan vähän erilaisten asioitten parissa.

H1: No varmasti myöskin, se että on aika tämmöstä miehistä porukkaa kuitenkin. On sitä toimintaa, oli se sitten urheilua ja tällä tavoin. Ehkä tota tämmönen miehisuus, maskuliinisuus varmasti näitten asioitten korostaminen luonnollisestikin oli varmasti sellaisia tekijöitä mitkä varmasti vaikutti osaan.

Radikalisoitumisprosessin etenemisessä, muodoissa ja syvyydessä on eroja. Henkilöt radikalisoituvat monista eri syistä ja toisen henkilön kohdalla nämä tekijät eivät aiheuta radikalisoitumista. Hyväksyntä, ryhmään kuuluminen, yhteisöllisyys ja osallisuus olivat tärkeitä tekijöitä haastateltavien näkökulmasta ja ne vaikuttavat niin liikkeisiin liittymiseen kuin niissä pysymiseenkin. Vaikuttamisen mahdollisuuksilla ja kokemuksilla toiminnan merkityksellisyydestä oli suuri rooli radikalisoitumisprosessin eri vaiheissa. Samat tekijät, jotka vaikuttavat radikalisoitumiseen, olivat osallisina myös liikkeisiin kiinnittymisessä sekä niissä pysymisessä. Näihin tekijöihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota ennaltaehkäisyssä ja deradikalisoitumisessa. Tekijät, jotka koetaan tärkeiksi, pitäisi pystyä korvaamaan erilaisilla tavoilla, jotka tukisivat osallisuutta yhteiskunnassa.

5.4 Intervention mahdolliset ajankohdat ja keinot

Tarkastelemalla radikalisoitumista ja ääriajattelun kehittymistä voidaan vastakohtana nähdä hetkiä, jolloin intervention avulla voitaisiin estää radikalisoituminen. Kun tiedetään tärkeät ja merkitykselliset kokemukset, joilla oli merkitystä radikalisoitumisen alkuaikoina ja toiminnassa mukana pysymisessä, voidaan pohtia, kuinka näihin tarpeisiin voitaisiin vastata. Tavoitteena olisi, että yksilö integroituisi yhteiskuntaan ja kokisi demokraattiset vaikuttamisen keinot riittäviksi ja toimiviksi tavoiksi vaikuttaa hänelle tärkeisiin asioihin. On myös tärkeää, että nuori kokisi kuuluvansa yhteiskuntaan ja omaan yhteisöönsä. Tällöin yksilö ei kokisi tarvetta ääriajattelun radikaaleihin keinoihin.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että ensimmäisenä vaiheena radikalisoitumisen esiasteiden ja ideologian kehittymisessä oli kiinnostus natsismia kohtaan historiallisesti. Asioita tulisi tarkastella kriittisesti, objektiivisesti sekä monesta ja monen eri henkilön tai yhteisön näkökulmasta. Haastateltavat kokivat myös, että olisi ollut hyvä, jos asioista olisi historiaa käsiteltäessä puhuttu realistisesti, rehellisesti eikä liian mustavalkoisesti. Ennaltaehkäisyyn kannalta olisi myös tärkeää, että nuoret kokisivat kaikki samanarvoisina ja tasavertaisina. Olisi tärkeää myös osoittaa nuorille kuinka ei ole olemassa mustavalkoisesti ajateltuna hyviä ja huonoja asioita, ihmisryhmiä tai tekoja ja tapoja.

H2: Show pictures of people being abused, show pictures about how the world looks, stop the censorship. Life is hard. It's not like

la-la-land with the pink rainbows and unicorns. It's a war out there. There is criminality, there are gangs, there is violence and we tell younglings that the world is a bright place. That's a lie. We need to actually equip them. Make them ready for what is happening out there.

H2: But there are no filters in other places that they hang on, if they get a notice that there is a new beheading movie from ISIS they will Google for it. And why should we censor the truth when they are actually searching for it? You know, there is warmth inside every man to see the gore, if it wasn't, you know, the amphitheaters shouldn't have been so visited. They wanted to see people getting killed. And there is this twisted kind of need in every people.

Haastateltavien puheissa tuli esille, kuinka he eivät aluksi uskoneet propagandaan sitä lukiessaan, mutta ajan myötä se alkoikin näyttäytyä järkevänä, oikeutettuna ja tavoiteltavana. Tämän vuoksi on tärkeää, että historian opetuksessa kouluissa kuin myös sillä tavalla, kuinka historian tapahtumista kerrotaan, on suuri merkitys nuorten ajatusmaailman kehittymisen kannalta. Asiat tulee esittää avoimesti, kaunistelematta ja niin, että nuoret saisivat tapahtumista realistisen kuvan.

H1: Sitä lainausmerkeissä totuutta, mitä sitten uusnatsit levittivät näkemysten mukaista. Sitten mitä sodassa oli tapahtunut ja tällä tavoin, että oikeastaan kun olin hakenut tietoa, ihan siis mitä julkisesta historiasta löyty ja on kirjoitettu. Sitten siihen rinnalle, kun hain sitten tätä vahvasti propagandalla höystettyä vihapuhetta tai tekstiä, mitä sitten netistä satuin sitten löytämäänkin, niin ilman muuta sillä oli vaikutusta siinä määrin, että aloin pitämään niitä uusnatsien kirjoituksia järkevinä.

H3: I somehow became so interested in the Second World War in Germany because in school it was always presented, you know, in those days anyway, a big war, but then they always talked about Germany and allies and the good side and in a way, that actually made me and few others become interested in Germany, Adolf Hitler and all that. I think you have to discuss sort of objectively and in an open way how things changed.

Avoin dialogi ja nuorten ajatuksien kuunteleminen ja tätä kautta myös kyseenalaistaminen on keskeisessä osassa radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä. Näin nuori kokee tulevansa kuulluksi, ymmärretyksi ja, että hänen ajatuksillaan on merkitystä. Kun nuorta ei tuomita ja asioista puhutaan suoraan ja objektiivisesti on todennäköisempää, että nuoren ajatuksiin voidaan mahdollisesti

myös vaikuttaa. Nuoren suora tuomitseminen voi johtaa siihen, ettei nuori enää kuuntele muiden mielipiteitä, vaan puolustaa entistä tiukemmin omaa ajattelumaailmaansa. Tuomitseminen sijasta tulisi nuorelle antaa mahdollisuus informaatioon, jonka nuori ymmärtää luotettavaksi ja näin myös vastaanottaa sen. Kun nuori saa itse päätellä, ovatko asiat oikeita ja niiden perustelut järjestyksellisiä ja oikeutettuja, nuori ottaa tuolloin tietoa paremmin vastaan ja muodostaa subjektina oman näkemyksensä niin, ettei sitä ei ole annettu valmiina näkemyksenä ylhäältäpäin.

H1: Ehkä lisätä pikemminkin ymmärtämystä vaikkapa niistä asioista mistä olin lukenut. Ja tota tavallaan se näkemys oli hyvinkin romantisoitunut sodasta ja taistelusta. Niin tota varmasti siis tämän asian asioitten realistisempi tarkastelu ja niitten läpikäyminen oikeastaan, että tota lopulta olisin ehkä sanonut näin, että tota tavallaan se maailma kuitenkin ei ole niin mustavalkoinen kuin miltä se silloin näyttäytyi. Ehkä pikemminkin mä sanosin näin, että olisi ehkä pitänyt olla avoimempi ja keskustella asioista. Tavallaan niinkö, kun luki näitä tekstejä ja tällä tavoin, niin kun ei välttämättä pystynyt ymmärtämään ihan kaikkia mitä lukikaan ja taatusti ei ymmärtänytkään. – – No varmaan juurikin sillä, että tarkastelemaan niitä omia näkemyksiä myöskin kriittisesti. Toki myöskin keskustelemaan asioista, ja ehkäpä se että ois vaikka tämmösellä nuorella tämmöisiä näkemyksiä on, ja jos ei vielä välttämättä ole osana jotain tiettyä toimintaa, niin tota, ehkä pikemminkin ei heti lähteä tämmöiselle tuomitsevalle linjalle vaan tavallaan niinkö pyrkii kartottamaan sitä. Että ehkä mennä tavallaan tämän nuoren vanhempana ihmisenä, mennä tämän nuoren tasolle ja keskustella hänen kanssaan näistä asioista ja minkälaisena hän kokee. Ja tota tavallaan miten tai mikä on saanut hänet ajattelemaan tietyllä tavoin.

H2: Really important is that, in this kind of, if you are teacher in school or you are a parent and you say, "you shouldn't do this" and the children will not listen because "who are you? You don't know anything", but if I could see myself if somebody had told me "hey, you shouldn't do this, but I'm going to help you" and actually fix a meeting with me and someone who has been in this situation, has lived a life and has left, has actually told me exactly how it works, I would actually listen, and I think that's kind of a really, really important thing. You need to have people helping to stop this that actually know what the fuck they are talking about. Because if not, the guy who is 15 or 16 is going to think you are really, really, really stupid.

Polarisoituminen aiheuttaa myös osaltaan ongelmia yhteiskunnallisella tasolla kuin pienemmissäkin yhteisöissä. Kun avoin dialogi pysäytetään, estetään samalla myös mahdollisuus muutokseen. Jokaisen oikeutta oman mielipiteen

esittämiseen tulee kunnioittaa jolloin on mahdollista, että vastakkaiset osapuolet kuuntelisivat toisiaan. Keskustelemalla asioita voidaan selvittää ja ymmärtää paremmin – molempien näkökulmasta. Nuoret, joiden ajattelussa ja toimintatavoissa on jo merkkejä ääriajattelusta saattaa piilotella todellisia mielipiteitään tai toisaalta pyrkiä puolustamaan niitä niin voimakkaasti, ettei vastakkaisille mielipiteille jää enää tilaa. Tuolloin nuori saa vahvistusta omille ajatuksilleen ilman ulkopuolista näkemystä ja ainoaksi informaation lähteeksi saattaa kaventua ääriliikkeiden kannattajat ja esimerkiksi uusnatsistiset foorumit ja verkkosivustot, jotka levittävät retoriikaltaan vahvaa materiaalia ja propagandaa.

H3: We can keep in contact with people, you can get advice, you can get help and everything and also get lot of information so that is vital the thing is that it depends on how you use it. What makes me really depressed today is that, you know, this polarisation between both sides there is no open communication because either it's the same if you look up the left they label anyone who is even remotely interested in these movements as being in to races you know it is the society what not, it's not a very smart way of doing it you know.

H3: It's same today with like immigration and what not, I mean, if you don't discuss things in an open way and admit that, for example, I remember back in school those days, there was nothing positive at all about Germany or national socialists and in general that is true, but again, it's smarter to say that, what should I take as an example, well yes, Adolf Hitler came to power and they made focus on, say economy and whatever, but there are always, in everything in life, there is always some positive sides even to things that are maybe, more than 50 % negative. Take immigration for an example. There are problems in Sweden because of the immigration, but there is also lot of positive sides. And if you can't discuss both of these, you only attract people to you know, to the wrong side.

Jos nuoren käyttäytymisessä nähdään merkkejä radikalisoitumisen esiasteista tai epätavallisista kiinnostuksen kohteista, huoltajien ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten on tärkeää puhua näistä avoimesti ja suoraan nuoren kanssa pelkäämättä luottamuksen tai yhteyden menettämistä. Suurempana riskinä on, että nuori kokee toimintansa oikeutetuksi, jos siihen ei puututa ja ei myöskään saa asioista tarpeeksi monipuolista tietoa.

H2: I had contact with my mom but I don't think she liked it. But she didn't say anything because she didn't know, how to say in a way, she was afraid to actually lose me I think.

H3: To not mix too many quick decisions. To actually, you know, try to get as much information as you can and be open-minded when you listen to what others have to say, and when you read things and take in as many different sides of facts that you're studying as possible and not to block out even if you don't agree with what – – just be open-minded and you know, don't jump to conclusions if you think that something is bad or something is fantastic before you join it. Make sure to get as much information as you can, because the image that is presented is never ever actually true you know. There is always many different sides to everything and in these movement today, it's same with like biker gangs or whatever, they present a very positive and fantastic image, but in reality there is always, always, a negative to everything.

Vanhempien ja muiden kasvattajien tulisi myös kiinnittää huomiota ja osoittaa kiinnostusta nuoren ystävyys-suhteisiin. Nuorelle hyväksyntä ja arvostus voi olla tärkeämpää kuin terve ja tasapainoinen ystävyys-suhde, minkä vuoksi aikuisen on oltava nuoren tukena ja osoitettava kiinnostusta ja tarvittaessa kyseenalaistaa nuoren ystäväpiiriä sekä näin auttaa nuorta ajattelemaan itse, ovatko hänen ystävyys-suhteet sellaisia kuin hän todella haluaa. Yksi haastateltavista kertoi, että hänellä oli nuorena ollut maahanmuuttajia ystävinään, mutta erot kahden kaveriporukan välillä aiheuttivat sisäisen konfliktin. Mielenkiintoista on havaita, kuinka yksilölle voi kehittyä radikaaleja ajatuksia tiettyjen ihmisryhmien alempiarvoisuudesta huolimatta siitä, että taustalla on voinut olla positiivisia kokemuksia ja jopa ystävyys-suhteita. Radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi tulisi kiinnittää huomiota.

H2: I wouldn't have started to hang with these people in school actually. I would have kept to the, to the other people who were more friendly to others and a not be one of those who wanted to be feared. That would be actually the main thing; I shouldn't have started to hang around with the wrong crowds.

H1: Toki sitten noihin samoihin aikoihin, tai hieman ennen noita aikoja, niin tota, oli toki sitten ihan tämmösiä Irakista tai sieltä alueilta tulleita maahanmuuttajia sitten koulussakin ystävinä joiden kanssa sitten oikeastaan koko yläasteiänkin vietin aikaa heidän kanssaan. Mutta toki kun sitä täytyi valita ja ymmärsin sen, että luonnollisestikaan tuota voi samaan aikaan olla uusnatsi ja olla mukana uusnatsiliikkeessä ja olla sitten maahanmuuttajataustais-

ten ihmisten ystävinä – – lähdin sitten, tai päätin sitten, että uusnatsit ovat sitten pikemminkin kavereita.

Keskeisiä tekijöitä radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä ja deradikalisoitumisessa ovat avoin dialogi, kriittisyys, objektiivisuus sekä riittävä informaatio. Nuorille tulisi opettaa ja selittää kuinka propagandaa voidaan tunnistaa ja mikä sen tarkoitus on. Kun ymmärretään sen tarkoitus, voidaan myös tarkastella sen käyttämiä retorisia keinoja. Polarisoituminen asettaa haasteita, koska muutos ei mahdollinen jos vastakkaisen käsityksen kertovaa tietoa ei oteta edes vastaan. Tuomitsemattomuus ja avoin keskustelu mahdollistaa tiedon vaihdon ja myös molempien osapuolien näkemyksen ymmärtämisen. Jotta deradikalisoituminen onnistuisi, on ymmärrettävä ajattelumallien takana olevia merkityksiä, jotka vaikuttavat siihen tapaan jolla ihminen ajattelee.

5.5 Deradikalisoituminen

Keskeisimmässä osassa deradikalisoitumisprosessin alkamisessa oli liikkeen ja sen ideologian kriittinen tarkastelu ja kyseenalaistaminen. Haastateltavat kertoivat, että heidän alkaessaan kyseenalaistaa tiettyjä asioita, se johti asioiden kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Kaksi haastateltavista kertoi, ettei ideologia ollut vielä muuttunut siinä vaiheessa kun alkoivat harkita liikkeistä irrottautumista. Yhden haastateltavan kohdalla puolestaan ideologia alkoi muuttua, ennen kuin alkoi harkita liikkeestä eroamista.

H1: Järjestökin alkoi näyttäytymään tai aloin pitämään sitä tietyllä tapaa tällaisena korruptoituneena järjestönä ja ehkä vähän tämmösenä puhtihenkisenäkin myös – – sai niinko kyseenalaistamaan sitä järjestöä ja sitten lopulta, kun aatteelta lähti myös se taustavaikutin elikkä se järjestö, myös sitten mahdollisti sitten myös tuota tämän aatteen kyseenalaistamisen ja sen tämmösen kriittisen tarkastelun, jota oikeastaan oli sitten ehkä siihen asti vällytkin.

Propaganda ja sen mustavalkoinen retoriikka oli saanut haastateltavat uskomaan ideologiaan ja toiminnan oikeutukseen, joten avoin ja luotettava informaatio asioista sai heidät myös ymmärtämään ja näkemään propagandassa mainitut asiat ristiriitaisina ja tämän kautta myös epäluotettavina. Luotettava informaatiokaan ja tuki deradikalisoitumiseen eivät kuitenkaan auta, jos henkilö itse ei halua ottaa tietoa vastaan. Tämän vuoksi olisikin tärkeää luoda luot-

tamus ja tunne ymmärretyksi tulemisesta, jotta myös molemminpuolinen vuorovaikutus mahdollistuu. Vuorovaikutuksen ollessa tasaveroinen, radikalisoituneen henkilön on myös helpompi avartaa omaa näkemystään ja kuunnella erilaista sekä oman mielipiteensä vastaista puhetta ja näin saada uutta informaatiota asiasta, jonka luuli ja halusi olevan ainoa ja oikea totuus.

H1: Aloin nähdä myös siinä omassa toiminnassani, mutta yhä kasvavissa määrin myös ehkä näin semmosia vikoja aatteessa ja omassa toiminnassani ja tota, ja sitten kun näitä asioita olin käynyt tarpeeksi kauan aikaa läpi ja niitä syvällisestikin pohtinut niin tuli sitten ylipäättään sellainen olo, että tota voisin joittenkin ihmisten kanssa asioista keskustella.

Ahon (1994) mukaan rasistisesta ryhmästä eroamiseen liittyy työntäviä ja vetäviä tekijöitä, joita ovat muun muassa liittymisen kielteiset sosiaaliset seuraamukset. Tällaisia voivat olla muun muassa ulkopuolisten henkilöiden ystävyyssuhteiden katkeaminen, uskon menetys ryhmän ideologiseen toimintaan. Henkilö saattaa myös kasvaa ulos ryhmän muusta toiminnasta ja ei esimerkiksi pidä runsaasta päihteiden käytöstä. Yhtenä syynä voi olla myös se, ettei henkilö jaksakaan enää olla jatkuvasti varuillaan ja eristyksissä muista ihmisistä. (Söderling 1999, 39.) Haastateltavien kohdalla keskeisiksi tekijöiksi nousi uskon menettäminen ryhmän ideologiseen toimintaan. Se huomattiin sirpaleiseksi ja kaksinaismoralistiseksi, joka oli yhtenä syynä ryhmästä poistumiseen ja tätä kautta ideologian hiipumiseen.

H3: It was quite simple because for me it became impossible to, you know, there was no logic in it because, there were so many things that people spoke about, and then they didn't really live up to it in a real life. For example drugs, like, now it's, I don't know about today, but in those days anyway, we had these bands in England – – that made songs about you know, there should be punishments for drug dealing and everything and striving for themselves. There was so much hypocrisy in the movement back then. And also the more I actually started to think, I mean really think, I just realized there were so many things that weren't logical and it could never be accomplished. And it's about loyalty and, it didn't really exist at the end of the day because, there were so much fighting and you know, people wouldn't really do what they said that they would do. – – It had nothing to do with, that I started to sort of change my view on immigration or immigrants or anything.

H3: It was just that more like, I realised it was a delusion, that would actually never actually come to be in real life. And why I did in those days, well, I don't know really, I was just tired of everything and I had friends who left as well, they went to biker gangs – I didn't really change my life in a positive way, I can see that today, but those days it was better to leave the neo-Nazi-movement and you know, just join some other friends and biker gangs. A bit stupid today I can see that, but that was the way I saw it back then.

Ahon (1994) mukaan deradikalisoitumisprosessissa vetotekijöihin kuuluvat muun muassa halu takaisin ”tavalliseen” elämään sekä halu elää yhdessä uuden perheensä kanssa (Söderling 1999, 39). Vetotekijät ovat tärkeässä roolissa, koska ne antavat tukea ja vahvistusta henkilölle, joka haluaa irrottautua liikkeistä. Haastateltava ei halunnut myöskään altistaa perhettään entiselle elämäntavalle. Yksi haastateltavista nosti esille kaipuun tavalliseen elämään, jota ei päällimmäisenä ympäröi viha, jonka hän oli alkanut kokea raskaana henkisellet hyvinvoinnille ja huomasi, ettei se tuonut mitään hyvää hänen elämänsä.

H3: Those who I knew from the neo-Nazi movement didn't dare to do anything or say anything because they were afraid of the biker gangs. So that was quite simple and I was welcomed there as well, no problem. But when I left everything back then, I got help; I had a few people who believed in me. It was a totally different society back then as well – I would say that I was lucky; I got a lot of help.

H1: Ja tota toki jo siinä vaiheessa tullut ihan isäksikin, ja tota, ajattelen myös sitä, että minä olen niinko, sitä, että sitten lapseni seuraivat minun jalanjäljissän ja lähtisivät tämmöseen elämään mukaan. Ja vastaus sitten oli kaiken järjen mukaan ei, että en halunnut tämmösiä asioita lapseni myöskään kokevan.– Aloin tuntea myös, että tota viha on kuitenkin melko iso taakka ja oikeastaan sitä olin siihen asti, tai olen siihen asti tehnyt ja ollu niinkö, ja siinä mielessä saanut minua tuota tuntemaan oloani paremmaksi.

Perheen perustaminen ja uudet ihmissuhteet ovat olleet keskeisessä osassa deradikalisoitumisprosessin käynnistymisessä ja syynä siihen, minkä takia liikkeistä on haluttu irrottautua. Yksi haastateltavista kertoi, että uuden ihmissuhteen muodostuminen oli saanut ajattelemaan omaa toimintaa kriittisesti. Kun vihattuun ihmisryhmään kuuluvan ihmisen alkaa nähdä eri valossa ja yksilönä, alkaa myös kyseenalaistaa oman toiminnan oikeutusta. Tuolloin ideo-

logialta murtuu pohja, mikä myös heikentää kiinnostusta pysyä ryhmässä vain ystävyys-suhteiden vuoksi.

H2: When I actually met this girl on the subway on the way home from work – – the girl was both Jewish and dark-skinned – – We started to talk and hang around a lot more, really getting to know each other, that actually really, really, really put a lot of speaking in to my, my awakening and my decision to leave. I think the main change in my heart was already there, but this was the little thing that ignited the flame inside me to actually take the step out of the thinking and out of the movement and all.

Yksi haastateltavista näki yhteneväisyyksiä Jehovan todistajiin, joissa hän oli nuorempana ollut osallisena. Hän koki, että molemmissa liikkeissä ihmisiä painostettiin toimimaan tietyllä tavalla ja rajoitettiin esimerkiksi tiedonsaantia. Tämä oli yksi tekijöistä, joka sai haastateltavan miettimään liikkeestä lähtemistä.

H2: I felt like “oh, I need to look at what the Jewish media write” you know, about same thing. And when I started to read, I thought like “okay let’s see what other papers are writing about it”. And kind of the only one, that said the way that the Nazis say, were the Nazis themselves. And because actually, if it’s true it, should be kind of the same message in two or three writings but the other papers actually wrote kind of the exact same thing, when national socialist wrote the whole other way. And that kind of started to fight in me, because I have left Jehovah’s Witnesses, because of that aspect and I actually started to, in my head; see the resemblance to Jehovah’s Witnesses in this thinking. “You should read only this, you should do only to that” and if you don’t you’re going, the Jehovah’s Witnesses, are going to say “you’re going to burn in hell”, but in the national socialists say that you will be a part of the world of those under. And I think it was at that time that was a starting point for me.

H2: I started to actually, move out of the organisation and the first step I took was to member to supportive member, and when I became a supportive member I started to show up less to social interactions with other members of the national socialist parties in Sweden. I started to do a lot less of the propaganda work and then actually stopped with it. And the last thing I did for the organisation was, I was with them [mentions a time] on the demonstration in [mentions a city] and after the demonstration I left with my stuff and I just told them that I leave now and I won’t come back and that way, it was, that was my end point so to say.

Kaksi haastateltavista kertoi, että oli saanut hyvin tukea deradikalisoitumiseen. Yksi puolestaan kertoi, että oli jäänyt asian kanssa yksin ja koki, että oman motivaation tuli olla korkea, jotta sai tarpeeksi voimaa lähteä liikkeestä ja muuttaa omaa ajatusmaailmaansa. Haastateltava kertoi, etteivät sosiaalipalvelut osanneet auttaa häntä tilanteessaan. Hän sai kuitenkin suurta tukea Ruotsin antifasistiselta järjestöltä ja psykiatriltä, joiden apua hän haki itse.

H2: I went to the social services in Sweden – – I told that I had left this organisation and I wanted help. They said actually to me that we don't have any kind of plan to anyone who left these kind of things, so maybe you can get psychiatric care. I didn't get any tips, anything at all, so I went to therapist. My psychiatrist has been really, really good as well, she has helped me a lot. There is a lot of feelings about everything, you know, before when I was in the middle of it, I was like a machine. I didn't feel anything, I didn't think anything but now it's a lot of feelings that really have built throughout the years and they are actually getting out now and sometimes it's hard to deal with. – – I also took contact with the Anti-Fascist party in Sweden and antifascist activists you know, and I told them just truth, like, I really need help but I don't get any, they don't have anything for me. So they actually were really, really nice. Directly they gave me the contact information to another guy who has left the far-right movement and other guy that also had worked a lot with people who had left the far-right as well. I got lot of contact from them and I got a lot of tips and tricks and stuff like that actually started to change my life. – – It's actually kind of scary but anti-fascist, AFA, was actually better in helping people who had left national socialist parties, that is kind of a bad.

Haastateltava kertoi myös hyötynensä valtavasti muiden liikkeistä lähteneiden vertaistuesta. Harvoin ajatusmaailma muuttuu radikaalisti ja nopeasti liikkeistä ja ryhmittymistä lähdettäessä, joten on tärkeää, että ihminen kokee saavansa tukea ja vahvistusta muutokselleen. Hän tarvitsee myös kokemuksen siitä, että muutkin ovat olleet samassa tilanteessa ja ymmärtävät, että muutosta saattaa myös alkaa epäillä.

H3: You can always get help and there's always a possibility to change your life and you can't do things on your own, so you should never be afraid to ask for help. And a when it comes to this movement, I mean, they will let you go eventually – – they won't come after you forever because they don't have the time for it, but it is always worth it. Because in the end, if you want to move, these movements anyway, the negatives are always, always far bigger than the positive sides, because this will never become a huge movement and it will never change the society, so the only thing you actually accomplish here in Sweden anyway, I can't

speak for other countries, it's just to, in many ways limit your own life, and if you're very unlucky, you will ruin your life in many ways.

H2: After that I have kept going. Like there is still remnants inside me from all the years but I have actually started to, you know, when I react to something I actually have to stop and I have to think "okay, is this the old me thinking or is it the new me?" So, it's a work in progress but it's getting better and better.

Haastateltavien puheissa nousi voimakkaasti esille myös syyllisyyden tunteet. Haastateltavat kokivat, että heidän tulee antaa nyt yhteiskunnalle jotain takaisin. On tärkeää, että heidän kaltaisiaan ihmisiä voitaisiin hyödyntää tukemalla muita henkilöitä, jotka haluaisivat irrottautua ryhmittymistä. On helpompaa ottaa vastaan informaatiota silloin kun sitä antaa henkilö, joka tietää asiasta henkilökohtaisesti.

H2: My guilt was actually kind of big, it was really, really, really big. – –The guilt is actually killing me from time to time.

H2: I talked to one of the friends that I had gained and he said to me like "you know [name removed] when you go to the programs to get rid of alcohol abuse, you get kind a like in a point of this ten steps. You have to beg the people who you have hurt along the road for forgiveness", and he said, in a way, you were actually abusing hate that was your, so to say need, you used it like an alcoholic uses alcohol, so maybe just start to ask people for forgiveness. To start forgive yourself as well. So that's when I started to write a lot of emails. I sent it to the people I had actually hated on internet. – – I feel guilty about what I've done before and how I lived my life, and I started thinking like, at this point, I'm starting to beg people for forgiveness who I hurt throughout the years and I want to give something back to both the society and minorities instead of all the hate that I sent their way.

Yksi haastateltavista kertoi, kuinka liikkeestä lähteminen oli vaarantanut hänen henkensä. Kun henkilö osoittaa halukkuutensa irrota liikkeistä, on tärkeää, että hänelle tarjotaan turvallinen mahdollisuus siihen ja huomioidaan mahdolliset riskit. Toinen haastateltavista kertoi, että deradikalisoituvaa henkilöä tulee tukea ja ottaa tarvittaessa myös yhteyttä viranomaisiin ainakin silloin, kun henkilö on alaikäinen tai tilanteeseen tai liikkeeseen liittyy rikoksia. Kun viranomaisiin tai kolmannen sektorin toimijoihin ollaan yhteydessä, tulisi turvata henkilön yksityisyys ja anonyymiteetti turvallisuuden takaamiseksi.

H2: After my, the article and the papers and the interviews and stuff, I started to get like threats and death threats and stuff like that and people wanted to kill me and stuff like that. I actually got stabbed in the back. I got a big stab wound in my back, – – I feel like you have to look me in the eye when you do it. But I feel like one stab wound and couple of death threats, it's worth it because now I'm speaking up, I want to help other people to actually leave the organisation, I want to help the society to work towards helping younglings that is on the way to become what I was to them, help them to not become what I was actually. If I can help one, one guy, to not to become a Nazi, that's makes it worth it for me.

Deradikalisoitumisprosessin käynnistymisen kannalta keskeisessä osassa on asioiden kyseenalaistaminen ja tätä kautta myös tiedon etsiminen. Liikkeen sisällä tapahtuvan toiminnan ristiriitaisuus sai yhden haastateltavan näkemään siihen liittyvän kaksinaismoralismin. Ihmissuhteet ja perhe ovat erityisen tärkeässä asemassa deradikalisoitumisen onnistumisen kannalta. Liikkeistä tarvitsevat ulkopuolista tukea, mutta perheen ja ihmissuhteiden merkitys on keskiössä. Yhtenä syynä liikkeistä eroamiselle kerrottiin myös väsyminen jatkuvaan vihaan.

5.6 Muutokset äärioikeistolaisten liikkeiden toimintatavoissa

Haastateltavat näkivät, ettei aatteiden sisällössä tai ideologiassa ole tapahtunut paljoakaan muutosta sitten 1990-luvun. Toiminnan taustalla on edelleen rasismi, ulkomaalaisvastaisuus sekä käsitys ”valkoisesta ylivallasta”. Toiminta on kuitenkin laajentunut ja alkanut toimimaan entistä aktiivisemmin internetissä. Haastateltavien mukaan Pohjoismainen Vastarintaliike on vahvistunut ja kasvanut viime vuosina ja siihen kuuluu myös eniten jäseniä. Haastateltavat kokivat, että äärioikeistolainen toiminta on keskittynyt tiettyihin ryhmittymiin. He kuitenkin totesivat, etteivät ryhmät todellisuudessa ole isoja, vaan toiminnasta halutaan tuoda julkisuuteen todellisuutta laajempi ja vaikuttavampi kuva.

H1: No Suomessahan on aika, no jos nyt täytyy sanoa, että niinko kokonaan, no ehkäpä aatteet ei niinkään oo paljon muuttunut mitä esimerkiksi 90-luvulla tai sitä aikasemminkin on ollu. Että aatteet ovat oikeastaan pysyny melko samankaltasina.

H3: It's still not a huge movement, it's still kind of small, but it's bigger anyway than it was back then and the main organisation, the Nordic resistance movement – – that's the main group in Sweden, and they are very active.

Vaikka toiminnan ideologian tausta on pysynyt samana, toiminta on kuitenkin muuttunut aiempaa aktiivisemmaksi ja toiminnallisemmaksi. Liikkeet järjestävät paljon aktiviteetteja ja erilaisia aktiivisesti tapahtumia. Haastatteluissa nousi esille, että joitakin liikkeisiin liittyneitä juuri toiminnallinen puoli kiinnostaa toiminnassa eniten. Tämän vuoksi on mahdollista, että liikkeisiin liittyvät eivät välttämättä ota liittymisvaiheessa sen motiiveja tai toimintaa tosissaan vaan ajattelevat sen tietynlaisena harrastuksellisenä toimintana. Kehittyvien ystävyyssuhteiden ja osallisuuden myötä ideologia kuitenkin alkaa vaikuttamaan toimintaan sen eri tasoilla ja laajuudessa.

Toki ehkä pikemminkin tällöinen toiminnallisempi puoli sitten on poikkeuksellisempi, niin tavallaan sitä omassa toiminnasta riippuen siitä, että mikä järjestö mikä nyt oli kyseessä ja oli se sitten tämä Suomi ensin! tai Suomi iskee! tai sitten Soldiers of Odin tai Pohjoismainen Vastarintaliike, niin heilläkin on kuitenkin kaikilla tällöisenä yhteisenä toimintamuotona oikeastaan isojen tapahtumien järjestäminen ja julkisen toiminnan lisääminen.

Haastateltavien mukaan toiminta on tullut myös aiempaa avoimemmaksi julkisemmaksi ja liikkeisiin on helpompi ottaa yhteyttä sekä liittyä. Tämä luonnollisestikin vaikuttaa siihen, että jäsenien rekrytointi on helpompaa ja toimintaan liitytään, koska sitoutumista ei nähdä niin pysyvänä. Mahdollisuus anonymiteettiin esimerkiksi verkossa toimittaessa vaikuttaa myös osaltaan siihen, että aiempaa useampi lähtee toimintaan mukaan. Liikkeiden toimintaperiaate on myös muuttunut aiempaa organisoituneemmaksi.

H1: On ollu tota oikeastaan kaikilla näillä järjestöillä tällöisenä yhteisenä nimittäjinä mitä sitten ehkäpä aikaisempien vuosien tai jopa vuosikymmeniin verrattuna niin se on ehkä ollut enemmänki haluttu pitää tällöisenä sisäpiirin touhuna, mutta nyt toisaalta tällöinen julkinen toiminta niin antaa sitten mahdollisuuden tavallaan niinkö muillekin liikkeen ulkopuolisille jotka kenties on niinkö niitten toiminnasta kiinnostuneita. Niin antaa heille mahdollisuuden osallistua tähän toimintaan mukaan, että tällöisellä toiminnan, sanotaanko tietyllä tapaa jopa ulkoistamisella, niin tota liike tai tällöinen äärioikeistolainen rasistinen liike on tehnyt itsestään helposti lähestyttävän ja että ei olekaan enää ongelma että kuinka heihin saa yhteyttä ja mitä kautta.

H3: It is a different movement today because it's more structured, more organized they have far more activities. Less of sort of anarchist semi-skinhead, drinking movement. It's very serious today

and all co-operations with Sweden, Norway and Finland and rest of Europe.

Uusnatsististen liikkeiden toimintatavat eivät ole muuttuneet paljoakaan 1990-luvulta. Ideologiaan kuuluu edelleen voimakkaasti rasistisuus, ulkomaalaisvastaisuus ja käsitys ”valkoisesta ylivallasta”. Kannatus ja toiminta ovat keskittyneet pääasiassa Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen niin Suomessa kuin Ruotsissakin. Liikkeet eivät edelleenkään ole suuria, mutta niistä halutaan näyttää julkisuuteen päin todellisuutta laajempi ja vaikuttavampi kuva. Liikkeet ovat muuttuneet aiempaa organisoituneimmaksi, aktiivisemmaksi ja toiminnallisemmiksi. Toiminta on aiempaa avoimempaa, joten liittyminen on helpompaa. Anonymiteetti esimerkiksi verkossa toimittaessa helpottaa myös liikkeisiin liittymistä ja osallistumista.

5.6.1 Internetin ja sosiaalisen median merkitys

Internet mahdollistaa tiedon nopeamman ja laajemman levittämisen. Myös propagandan levittäminen on helpompaa kuin ennen. Tiedon jakaminen voidaan suojata ja piilottaa esimerkiksi virkavallalta ja foorumeiden kautta voidaan esimerkiksi suunnitella tapahtumia. Jos yksi alustoista suljetaan, on mahdollisuus luoda uusia nopeasti. Valemediatoiminta on myös laajempaa ja helpommin levitettävissä verkossa. Materiaalia voidaan julkaista ja perustella helpommin, jolloin materiaali saadaan näyttämään luotettavalta lähdekriittisesti tarkasteltaessakin.

H3: It's vital, it's a huge importance, because nowadays I mean, when I was active had to, we wrote letters to have contact with people from other countries, you know writing letters and talking on Skype or having a video conference. It's a huge difference so it's, it means a lot to these movements and you know, have people writing political stuff from United States and they publish it in two second on the internet and it's spread worldwide. And you know, exchange of ideas and everything, it's huge. I don't think it would be the same without the internet and they were quite early on, I mean the groups in Sweden were far, the second internet you know came, they were really, really quick on adapting to it and of course use it. And I think the level, I mean if you see it from a professional point of view they are really, really good at what they are doing, they really know how to use the internet and social media to attract members and everything.

H1: Puhumattakaan nyt sitten siitä, että internet toki mahdollista tällaisen valemediatoiminnan ja sitten tällaisen esimerkiksi

toimittajien ja muitten niin sanottujen lainausmerkeissä kansan vihollisten pelottelun ja heidän häirinnän kohteeksi on joutunut hyvinkin paljon yhteiskunnallisia vaikuttajia ja oikeastaan jos taas siten aatellaan viranomaiset ja poliisit on kuitenkin loppupeleissä aika voimattomia sitten näiden edessä.

Haastateltavat näkivät, että liikkeisiin ja ryhmiin on aiempaa helpompi olla yhteydessä ja liittyä sosiaalisen median ja internetin kautta. Yhteistyö eri maiden toimijoiden kanssa on myös aiempaa helpompaa ja näin luodaan kuva myös laajemmasta ja vaikutusvaltaisemmasta organisaatiosta kuin se todellisuudessa onkaan. Lisäksi yksilöt voivat myös olla osallisena toiminnassa silloinkin, jos he eivät pysty fyysisesti olemaan samassa paikassa muiden kanssa. Verkossa henkilö pystyy myös suojaamaan identiteettinsä, joka voi esimerkiksi antaa yllykkeen vihapuheeseen.

H1: No onhan sillä toki hyvinkin suuri merkitys. Internet nopeuttaa niin paljon yhteydenpitoa ja tota jos nyt aatellaan vaikkapa näin että Soldiers of Odinin toimintaa ja oikeastaan juurikin Facebookin kautta Soldiers of Odinkin pystyy perustamaan sillai suht nopealla aikataululla eri alajaostoja ympäri Suomen maata sitten, joten tuota kyllähän se nyt on tietenkin lisänny sitä yhteydenpitoa. Mutta myöskin aika nopeasti siitä sitten niitä yhteyksiäkin löytyy, jos vain on suoraan näihin liikkeisiin tai järjestöihin yhteyksissä.

H3: It does a huge amount – – a small town in northern parts of Sweden and still feel like you're part of something big because you can chat, you can join chat communities or whatever worldwide, which means that you get a lot attention and you really feel like you are someone, and you belong. You are a part of a huge worldwide network; it sort of strengthens the sense of you being part of something unique and big.

Yksi haastateltavista kertoi myös, kuinka esimerkiksi internetissä olevat interaktiiviset ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvat pelialustat antavat mahdollisuuden uusien ja erityisesti hyvin nuorien jäsenten rekrytointiin ja ääriajattelun levittämiseen. Pelialustoilla tapahtuvissa kohtaamisissa nuori ei välttämättä aluksi ymmärrä, mikä vuorovaikutuksen taustalla on syynä ja tavoitteena, jonka vuoksi se voi vaikuttaa erityisen voimakkaasti nuoren ääriajattelun kehittymiseen.

H2: It's the online gaming you know. You meet people in chatrooms and you meet people in the World of Warcraft, starting to be friends with them. They plant some ideas in your head and

then you evolve, so it's more and more the radicalisation starts online today. It's not mainstream, like they catch you on the road, it's more like they see you up on the internet, where you are least expecting it and that's where it's all starting. It's more like these kind of good videos and propaganda movies and they talk about it and they raise it to the skies, then get all this people actually joining not knowing what they are dealing with until it's too late.

Haastateltavat pohtivat, että internetiä ja sosiaalista media voitaisiin hyödyntää vastavoimana esimerkiksi julkaisemalla informaatiota entistä suuremmalla kapasiteetilla ja niin, että se kiinnittää huomiota enemmän ja eri tavoin kuin esimerkiksi uutiset. Internet ja sosiaalinen media mahdollistavat myös erilaiset tehokeinot ja menetelmät sekä edesauttavat tiedon levittämistä aiempaa suuremmalle kohderyhmälle. Internetiä tulisi hyödyntää aiempaa enemmän esimerkiksi opetettaessa nuorille lähdekriittisyydestä ja tavoista, joilla esimerkiksi valemediatoiminta voidaan havaita.

H2: Pop-up on Facebook like "remembrance day" for big events in the world, like start of World War II, the rise of Hitler and you know, tell a little story about it. This day the man who killed like 6 million people was born. You didn't start up as hatred, something happened on the way you know. Make people informed and take all the big stuff, the March of France, the Battle for Normandy, the savings of the people in the concentration camps and like actually get historic events highlighted on the internet and actually inform people about what happened and why it happened.

H2: Younglings actually, they click the videos and they see the Nazis actually killing people without actually any kind of remorse. Killing children, women and everything that stands in the way that would actually make them kind of feel like "okay, this is a bad thing" you know we have to start actually showing them that Hitler was a bad guy.

Tiedon nopeampi ja laajempi levitys verkossa on mahdollistanut liikkeiden toiminnan laajenemisen. Myös propagandaa ja valemediatoimintaa voidaan levittää aiempaa helpommin ja laajemmalle kohderyhmälle. Uusien jaostojen perustaminen on myös aiempaa helpompaa kuin myös uusien jäsenten rekrytointi. Tiedot ja esimerkiksi tapahtumien suunnittelu voidaan piilottaa ja suojata virkavallalta. Jos sivustoja suljetaan, uusien perustaminen on nopeaa. Eri alustojen hyödyntäminen mahdollistaa aiempaa laajemman kohderyhmän tavoittamisen. Uusien alustojen ja sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen mahdollistaa erityisesti nuorten altistumisen ääriajattelulle ja ääriliikkeille. Ver-

kossa toimiessa anonymiteetti voidaan turvata mikä voi johtaa siihen, että ihmiset liittyvät aiempaa helpommin ryhmittymiin. Myös vihapuhe verkossa on kasvanut viime vuosina erityisesti verkossa tapahtuvan toiminnan anonymiteetin vuoksi.

5.6.2 Naisten osallisuus liikkeissä

Yhden haastateltavan puheissa tuli esille naisten asema ja osallisuus äärioikeistolaisissa liikkeissä. Haastateltava koki, että naisten osallistuminen ja osallisuuden syyt ovat muuttuneet ajan saatossa. Hän näki, että liikkeet olivat aiemmin olleet enemmän väkivaltaisista ja toimintaan oli kuulunut runsas alkoholinkäyttö. Haastateltava oli ollut mukana liikkeissä 1980-luvulla, jolloin liikkeissä oli myös ollut naisia, mutta hän koki, että heitä oli ollut vähemmän kuin tänä päivänä.

H3: Over the years, I mean I left early '90's, in the beginning it was mainly the men but over the years more and more women got attracted to it and also those sort of led these groups in Sweden back then. And also realized that it was a very, very smart move to try to recruit women for many reasons because they were, I mean generally women are smarter than men, they don't drink that much, they are more focused, they are more disciplined and smarter, so it changed. – – there are far more women active in these groups today that it was in the '80's and '90's. It's a huge difference.

Haastateltavan mukaan äärioikeistolaiset liikkeet ovat huomanneet, mikä hyöty on naisten potentiaalista. Liikkeissä olevat naiset saavat muutettua myös liikkeen imagoa ja saavat sen näyttäytymään organisoituneemmalta ja uudistuneelta, koska aikaisemmin liikkeet on nähty lähinnä miesten harjoittamana väkivaltaisena rasistisena toimintana. Naiset voivat kohdistaa erityisesti naisiin erilaista retoriikkaa, jolla toiminnan oikeutusta ja syitä voidaan perustella ja näin hankkia näkyvyyttä sekä uusia jäseniä.

H3: Mainly because the skinhead part, you know this very chaotic, violent, I mean, of course women can be violent as well, but they sort of prepare and try to present totally different sort of outer towards people. So I think that's one of the main reasons. Because these movements have become smarter and more organised, more polished – – more about ideals and ideology and less about drinking, fighting and such things, because that is kind of unattractive. And I think, that means that they see how to attract women,

because this is now presented as a serious movement, on concerning, you know everyone or white Europeans anyways so I think that's one, there's probably more reasons than that but I know from people I've met that this change from the kind of very ugly skinhead sort of image, towards this more, even though it's still violent, it's made easy to attract female members.

Myös nykyistä työllisyystilannetta, maahanmuuttokeskustelua sekä rikoksia voidaan hyödyntää retoriikassa ja propagandassa. Naisiin vetoavat usein erilaiset asiat kuin miehiin ja liikkeet ovat huomanneet, kuinka näitä tekijöitä voidaan hyödyntää. Myös esimerkiksi valemediatoiminta mahdollistaa propagandan levittämisen jolloin myös ”tavalliset” kansalaiset altistuvat ääriajattelulle ja saattavat liittyä liikkeisiin.

H3: Also Sweden and other countries have changed, because I mean the multicultural Sweden that we were against in the '80's, it didn't really exist then, but today we have a different Sweden with multicultural side has changed a lot. We have more immigrant, we have more discussions about you know sexual abuse and sexual crime etc. and which is quite often linked in the racial. It has changed, you know when it comes to immigrants who come here, which also makes it easier for these guys to attract women, because now it's not only a question about you know young men fighting on street, now it's a question of how Sweden should be in the future and culture and everything and women's rights and all that.

Naisten määrä ja aktiivisuus on kasvanut äärioikeistolaisissa liikkeissä. Selytyksenä voidaan nähdä esimerkiksi se, että liikkeet näyttäytyvät nykyisin aiempaa organisoituneempina ja imagoiltaan ja toimintatavoiltaan houkuttelevina. Naisia voidaan rekrytoida liikkeisiin erilaisin retorisin keinoin kuin miehiä, jota liikkeet ovat alkaneet hyödyntää. Liikkeissä on huomattu naisten merkitys erityisesti liikkeen imagon kannalta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä ja deradikalisoitumista ja erilaisia mahdollisuuksia näiden toteuttamiseen. Opinnäytetyössä haastateltiin kolmea uusnatsistisista liikkeistä eronnutta miestä, jotka olivat eronneet liikkeistä eri aikakausina. Haastatteluissa kiinnitettiin huomiota nimenomaisesti haastateltavien omiin kokemuksiin ja näkemyksiin. Tarkaste-

lun alla olevia aiheita olivat syyt radikalisoitumiseen, kokemukset demokraattisista vaikuttamisen keinoista sekä tekijät, jotka vaikuttavat liikkeisiin kiinnittymiseen ja niissä pysymiseen. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin myös muu-
toksia äärioikeistolaisten liikkeiden toimintatavoissa, internetin ja sosiaalisen median merkitystä äärioikeistolaisille liikkeille sekä naisten osallisuutta liikkeissä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada ymmärrystä radikalisoitumisen syistä ja tietoa niistä, syistä jonka vuoksi ihmiset liittyvät ekstremistisiin liikkeisiin ja mikä saa heidät pysymään niissä osallisina, aktiivisina toimijoina. Kun näistä asioista saadaan ymmärrystä, voidaan niihin tekijöihin puuttua ennaltaehkäisyssä ja deradikalisoitumisvaiheessa. Opinnäytetyön tilaajana toimi nuorisalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia.

Haastatteluiden pohjalta nousi esille tekijöitä, joiden nähtiin vaikuttaneen radikalisoitumiseen. Historiallinen kiinnostus natsi-Saksaa kohtaan, propaganda ja tyytymättömyys demokraattisiin poliittisiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin koettiin merkityksellisinä tekijöinä radikalisoitumisprosesissa. Väkivalta, maskuliinisuus ja esimerkiksi uniformut koettiin viehättävinä ja kiinnostusta herättävinä. Ideologialla ei koettu olevan suurtakaan merkitystä vielä siinä vaiheessa kun liikkeisiin liittyttiin ja niissä alettiin toimia aktiivisesti. Björgon (1997) mukaan ideologisesti motivoituneet henkilöt eivät liity ryhmään ulkomaalaisvastaisuuden tai rasistisuuden vuoksi, vaan juuri ryhmässä toimiminen muokkaa heidän näkemystään (Söderling 1999, 38).

Radicalisation Awareness Networkin (2016) mukaan radikalisoitumiseen johtavia työntekijöitä ovat pettymys demokraattiseen poliittiseen toimintaan sekä viehätys väkivaltaan ja vetotekijöinä halu valtaan ja kontrolliin sekä tunne siitä, että toiminta on merkityksellistä. (Radicalisation Awareness Network 2016, 4.) Haastateltavista kaksi nosti esille kokemukset tyytymättömyydestä demokraattiseen poliittiseen toimintaan, joko sillä perusteella, että toiminta ei ollut riittäväksi tehokasta ja sillä ei päästy haluttuihin päämääriin tai, että demokraattiset poliittiset vaikuttamisen keinot ovat lähes olemattomat. Koettiin, ettei puolueisiin tai ryhmittymiin pääse mukaan ja ne näyttäytyivät konservatiivisina ja vaikuttavuudeltaan heikkoina. Björgon (1997) mukaan yhtenä ääri-
liikkeisiin liittymisen syynä voidaan pitää sitä, että poliittisten puolueiden toiminta koetaan vääränlaisena tai epäoikeudenmukaisena mikä tukee haastateltavien tekemää havaintoa (Söderling 1999, 37). Kaikki haastateltavista kokivat,

että toiminta ääriliikkeissä oli merkityksellistä ja heillä oli halu kuulua ryhmään. Toimintaa perusteltiin propagandasta saatujen perusteluiden avulla ja näin toimintaa oikeutettiin itselleen. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että kiinnostuksen pohjalla oli viehätys väkivaltaan. Yksi haastateltavista piti myös siitä, kuinka häntä pelättiin ja kunnioitettiin.

Propagandan ja liikkeen muiden jäsenten näkemysten myötä haastateltavat olivat alkaneet uskoa heidän esittämiin mielipiteisiin ja näkemyksiin ja alkaneet myös pitämään niitä järkevinä. Vihaa ja väkivaltaa perusteltiin propagandassa esitettyjen näkemysten avulla. Koettiin, ettei vihalle tarvinnut olla perustelua, koska se oikeutettiin ”valkoiseen ylivaltaan” kuulumisella. Yksi haastateltavista kertoi, että hän kiinnostui äärioikeistolaisista liikkeistä, koska ne esitettiin mediassa väkivaltaisina ja voimakkaina. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä huomiota siihen, kuinka asioista puhutaan. Nuorille tulisi antaa tietoa avoimesti ja rehellisesti, asioita kaunistelematta. Haastateltavien mukaan olisi myös tärkeää, että asiat esitettäisiin objektiivisesti ja peittelemättä, jotta niistä ei tulisi ihmisille mystifioitu näkemys, joka puolestaan voi houkutella lukemaan propagandaa.

Liikkeissä toimiminen koettiin merkityksellisenä ja niiden kautta muodostettiin uusia ihmissuhteita. Yhteisöllisyys, osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet saivat haastateltavat pysymään liikkeissä. Haastateltavat kokivat myös mielekkään sen, että kunnioitettiin liikkeissä. Tuomitsemattomuus myös esimerkiksi työttömyyttä kohtaan nähtiin myös positiivisessa valossa. Näihin tekijöihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota ennaltaehkäisyssä, jotta tarvetta liittyä näihin liikkeisiin ei nousisi. Myös liikkeiden toiminnallisuudella ja struktuurilla koettiin olevan merkitystä. Liikkeistä eroamisen syinä nähtiin kaksinaismoralismi liikkeen sisällä ja sen toimintatavoissa. Deradikalisoitumisprosessin käynnistymisen kannalta tärkeässä osassa oli kyseenalaistaminen, kriittinen tarkastelu sekä tiedon etsiminen ja vertailu. Perheen muodostuminen ja uuden ihmissuhteen muodostuminen vaikutti ideologian murenemiseen ja haluun muuttaa omaa toimintaa.

Internet ja sosiaalinen media nähtiin keskeisessä osassa radikalisoitumisprosessissa. Ne mahdollistavat tiedon nopean leviämisen, uusien jäsenten rekrytoinnin sekä valemediatoiminnan. Myös materiaalin levittäminen ja tapahtu-

mien suunnittelu on helpompaa, koska se voidaan piilottaa virkavallalta. Ääri-
liikkeet käyttävät rekrytoinnissa uusia alustoja ja sosiaalisen median kanavia,
jotka tavoittavat suuren määrän ihmisiä. Verkossa toimimisen anonymiteetin
vuoksi vihapuhe on lisääntynyt ja entistä useampi liittyy liikkeisiin. Verkossa
toimiminen myös mahdollistaa osallisuuden kokemuksen ja toiminnan fyysi-
sistä ympäristöstä riippumatta.

6.2 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyöni aihe nousi omista kiinnostuksen kohteista ja ajankohtaisesta
keskustelusta mediassa. Halusin tutkia aihetta, jota ei ole ammattikorkeakou-
lutasolla tutkittu. Kriittisin vaihe opinnäytetyön onnistumisen kannalta oli haas-
tateltavien löytäminen. Haastateltavien tarinoita ja kokemuksia ei voi yhdistää
yhdeksi kokonaisuudeksi, joka olisi yleistettävissä suurempaan joukkoon
haastateltavien pienen määrän vuoksi. Aineisto antaa kuitenkin yksityiskoh-
taista tietoa haastateltavien elämän vaiheista ja radikalisoitumisen eri syistä,
mikä osaltaan auttaa ymmärtämään ääriajattelun kehittymistä paremmin. Tii-
vistäminen ja aiheen rajaaminen oli tärkeää ja haastavaa, jottei aihe olisi liian
laaja. Koin myös vaikeaksi haastattelujen kerronnan rajaamisen, koska asiaa
oli paljon ja esille nousi useita tärkeitä tekijöitä ja syitä.

Koin, että opinnäytetyöprosessi eteni sujuvasti eikä sen aikana tullut suurem-
pia ongelmia. Aiheen haastavuuden vuoksi oli hyvä, että otin tarpeeksi ajoissa
yhteyttä mahdollisiin haastateltaviin sekä laadin haastattelurungon. Aihe ei
ollut minulle ennestään tuttu tieteellisestä näkökulmasta. Siksi esimerkiksi
teemahaastattelurungon muodostaminen oli välillä ongelmallista, koska epäi-
lin, olenko ottanut riittävästi erilaisia ja kenties yllättäviäkin asioita huomioon,
joilla voi olla merkitystä tulosten kannalta. Haastatteluiden aikana keksin kui-
tenkin paljon lisäkysymyksiä haastateltavien kertomusten pohjalta. Tämän
lisäksi tartuin muutamiin kohtiin, joissa haastateltava mainitsi asioista tietyllä
tavalla tai esitti ne antaen niille erilaisen merkityksen riippuen näkökulmasta.
Teoriat ja aiemmat tutkimukset valikoituivat opinnäytetyöprosessin myötä sa-
malla, kun aihe rajautui ja selkeni haastatteluiden myötä. Teoreettisessa viite-
kehyksessä esitellyt teoriat ja aiemmat tutkimukset olivat osittain linjassa
haastatteluissa nousseiden teemojen kanssa, mutta joitakin eroavaisuuksiakin
löytyi.

Aihe ja haastattelut rajautuivat liikkeistä eronneisiin, koska liikkeisiin tällä hetkellä kuuluvia on vaikea löytää haastateltaviksi ja he eivät välttämättä olisi olleet halukkaita kertomaan toiminnastaan ja motiiveistaan tarkemmin. Tuolloin aineisto olisi luultavasti koostunut pääasiassa vihapuheesta ja propagandasta, eivätkä haastateltavat olisi siksi pystyneet arvioimaan omaa toimintaansa kriittisesti ja objektiivisesti. Haastateltavien rajaamisessa mietin myös omaa turvallisuuttani. Äärioikeistolaisista liikkeistä eronneet osasivat kertoa paljon syistään ja teoistaan sekä perustella ja arvioida niitä kriittisesti. Haastateltavat osasivat nähdä syy- ja seuraussuhteita omissa tekemisissään.

Opinnäytetyön tilaaja voi hyödyntää tietoa nuorisoalan tutkimuksen ja kehittämisen suunnittelussa. Koulutuksissa voitaisiin kiinnittää entistä enemmän huomiota myös pienempiin ilmiöihin, joiden yhteiskunnallinen vaikutus voi kuitenkin olla suuri. Ne voivat myös edesauttaa ymmärtämään nuoruuden ilmiöitä paremmin.

Haastatteluissa nousi aiheiksi teemahaastattelurungossa mainittujen asioiden lisäksi viha ja syyllisyyden kokemukset, sosiaalisen median merkitys ääriliikkeiden jäsenten rekrytoinnissa ja naisten asema äärioikeistolaisissa liikkeissä. Jatkotutkimuksissa olisi mahdollista haastatella naisia sekä henkilöitä, jotka ovat edelleen osallisina ääriliikkeissä tai ovat niistä kiinnostuneita. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää heidän motiivejaan liikkeisiin kiinnittymiseen ja siihen, mitä he kokevat saavansa niistä itselleen. Naisnäkökulmassa voitaisiin kiinnittää mahdollisesti huomiota erilaisiin rekrytointitapoihin ja retoriikkaan, joilla naisiin vedotaan ja saadaan heidät liittymään liikkeisiin. Jatkotutkimuksissa olisi myös mahdollisuus selvittää erityisesti internetin ja sosiaalisen median merkitystä liikkeisiin liittymisen sekä niiden tiiviyn ja yhteisöllisyyden kannalta.

Opinnäytetyön toiseksi teemaksi valikoituneen radikalisoitumisen nähdään kytkeytyvän voimakkaasti syrjäytymiseen ja osattomuuteen, jotka erityisesti nuorisoalalla ovat tärkeitä teemoja. Ääriajattelu tai sellaiset väkivaltaiset teot, joita nuoret perustelevat ideologialla, ovat kuitenkin niihin verrattuna edelleen vähemmän tunnettu alue. Tämän vuoksi deradikalisoitumisprosessin ymmärtäminen on ennaltaehkäisyn kannalta olennaisen tärkeää.

LÄHTEET

Aho, J. 1994. *This Thing of Darkness. A Sociology of the Enemy*. Seattle: University of Washington Press.

Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Boberg, H., Jukarainen, P., Laitinen, K. 2015. Ekstremistinen väkivalta maahanmuuton lieveilmiönä. *Haaste* 2/2015. Verkkolehti. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22015/ekstremistinenvakivaltaamaanmuutonlieveilmiiona.html> [viitattu 10.12.2017].

Büch, R. 1996. Uudesta rasismista ja demokratian tuhoamisesta Ranskassa ja Euroopassa. Teoksessa Jokisalo, J. (toim.) *Rasismi tieteessä ja politiikassa: aate- ja oppihistoriallisia esseitä*. Helsinki: Edita, 150–175.

Educate Against Hate. s.a. The Department for Education. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://educateagainsthate.com/> [viitattu 10.12.2017].

Elo, S., Kaihari, K., Mattila, P. & Nissilä, L. (toim.) 2017. *Rakentavaa vuorovaikutusta. Opas demokraattiseen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn*. Oppaat ja käsikirjat 2017:1a. Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/182479_rakentavaa_vuorovaikutusta.pdf [viitattu 30.1.2018].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Jaakkola, M. 2009. *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asenne- muutokset 1987–2007*. Tutkimuksia 1/2009. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Liebkind, K. (toim.) 1994. *Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Löw, H. 1998. *Racist Youth Culture in Sweden: Ideology, Mythology, and Lifestyle*. Teoksessa Westin, Charles (toim.) *Racism, Ideology, and Political Organisation*. Tukholma: Ceifo, 77-98. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:459361/FULLTEXT01.pdf> [viitattu 28.2.2018].

Mankkinen, T. 2017. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy. Teoksessa Elo, S., Kaihari, K., Mattila, P. & Nissilä, L. (toim.) *Rakentavaa vuorovaikutusta. Opas demokraattiseen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn*. Oppaat ja käsikirjat 2017:1a. Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/182479_rakentavaa_vuorovaikutusta.pdf [viitattu 30.1.2018], 21-25.

Mankkinen, T. 2015. Väkivaltaista ekstremismia ehkäisemässä. *Haaste* 2/2015. Verkkolehti. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22015/vakivaltaistaekstremi>

[smiaehkaisemassa.html](#) [viitattu 10.12.2017].

Miles, R. 1994. Rasismi. Tampere: Vastapaino.

Poliisi s.a. Ennalta estävä poliisitoiminta Helsingissä. Saatavissa: <http://www.poliisi.fi/helsinki/ennaltaestava> [viitattu 10.12.2017].

Puuronen, V. & Saari, K. 2017. Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen, oikeistopopulismi ja nativismi. Teoksessa Puuronen, V. & Saari, K. (toim.) Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen ja oikeistopopulismi. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 192, 7-22.

Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Puuronen, V. 2003. Arkipäivän rasismi Suomessa. Teoksessa Simola, R. & Heikkinen, K. (toim.) Monenkirjava rasismi. Joensuu: Joensuu University Press Oy, 193-210.

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO Johtamistaidon opisto.

Radicalisation Awareness Network. 2016. The Root Causes of Violent Extremism. RAN Issue Paper 4.1.2016. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_root-causes_jan2016_en.pdf [viitattu 30.1.2018].

Rastas, A. 2009. Rasismin kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Keskinen, S., Rastas, A., Tuori, S. (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tampere: Vastapaino, 47-64.

Rinne, J. 2012. Vihapuhe verkkoilmionä. *Haaste* 1/2012. Verkkolehti. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12012/vihapuheverkkoilmiöna.html> [viitattu 10.12.2017].

SALTO-Youth. 2016. Young people and extremism: a resource pack for youth workers. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3550/Young%20people%20and%20extremism%20resource%20pack%20for%20youth%20workers.pdf> [viitattu 30.1.2018].

Sisäministeriö. 2018. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018. Sisäministeriön julkaisu 13/2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160777/SM_13_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y [viitattu 23.4.2018].

Sisäministeriö. 2017. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017. Sisäministeriön julkaisu 3/2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79235/03%202017_Vakivaltaisen%20ekstremismin%20tk%201_2017.pdf?sequence=1 [viitattu 27.10.2017].

Sisäministeriö. 2016. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma. Sisäministeriön julkaisu 15/2016. Helsinki: Sisäministeriö. PDF-dokumentti. Julkaistu 4.5.2016. Saatavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74921/Toimenpideohjelma_final.pdf [viitattu 30.1.2018].

Sisäministeriö. 2012. Tavoitteena eheä yhteiskunta. Kansainvälinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79430/sm_282012.pdf?sequence=1 [viitattu 27.10.2017].

Sisäministeriö s.a. Väkivaltainen radikalisoituminen ja ääriliikkeiden toiminta ovat tulleet aiempaa näkyvämmäksi. Tiedote. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.2.2017. Saatavissa: http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vakivaltainen-radikalisoituminen-ja-aariliikkeiden-toiminta-ovat-tulleet-aiempaa-nakyvammiksi [viitattu 27.10.2017.]

Sisäministeriö. s.a. Väkivaltaista radikalisoitumista torjutaan ennalta ehkäisevällä työllä. WWW-dokumentti. Saatavissa:

<http://intermin.fi/poliisiasiat/vakivaltainen-radikalisoituminen> [viitattu 27.10.2017].

Söderling, I. 1999. Perheitä meiltä ja muualta. Suomalaisten näkemyksiä omista ja maahanmuuttajien perheistä. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yleinen suomalainen asiasanasto. 2016. Skinheadit. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.5.2016. Saatavissa: <http://www.ysa.fi/onto/ysa/Y111423> [viitattu 24.4.2018].

Haastattelurunko**Ideologia**

- Milloin alun perin kiinnostuit skiniydestä ja kansallissosialismista/natsismista?
- Mikä herätti alun perin kiinnostuksesi skiniydestä ja kansallissosialismista/natsismista?
- Milloin huomasit oman ideologiasi kehittyvän? Mikä tähän vaikutti?
- Tunsitko lapsuudessasi ja nuoruudessasi ulkomaalaisia? Millainen oli näkemyksesi heistä?
- Mikä on ihmiskäsityksesi tänä päivänä?

Vaikuttaminen ryhmissä

- Onko mahdollista määritellä, mikä oli kenties yhteisenä kantavana ajatuksena niissä ryhmittymissä, joissa olit osallisena?
- Millaiseksi koit poliittiset vaikuttamisen mahdollisuudet yhteiskunnassa nuorena?
- Mikä sai sinut toimimaan aktiivisesti ajatustesi ja näkemystesi pohjalta? (ei pelkkä "tyytyminen arkipäivän rasismiin" ja/tai kannan ottaminen tavallisilla kansalaisvaikuttamisen tavoilla esim. järjestötoiminta/äänestäminen)
- Mitä näissä ryhmissä mukana olo antoi sinulle?
- Minkä vuoksi lähdit toiminnasta juuri tuolloin? (Miksi et jättäytynyt toiminnasta jo aiemmin tai eronnut toiminnasta vasta myöhemmin?)
- Mistä eri syistä ihmiset tulivat mukaan näiden ryhmien toimintaan sinun käsityksesi mukaan?

Deradikalisoituminen

- Mitä olisit tehnyt toisin tai mitä ohjeita antaisit nuoremmalle itsellesi?
- Miten neuvoisit nuorta, joka on alkanut kiinnostumaan toiminnasta tai hänessä alkaa kehittyä rasistinen ajattelutapa?
- Mitä ohjeita antaisit nuorille, jotka ovat kiinni toiminnassa, mutta eivät omasta halustaan huolimatta kykene lähtemään siitä pois?

Muutokset radikaalissa toiminnassa tänä päivänä

- Miten näet äärioikeistolaisen toiminnan tällä hetkellä? (Oletko huomannut uusien liikkeiden, aatteiden tai ryhmittymien nousua?)
- Mikä merkitys sosiaalisella medially, internetillä ja erilaisilla foorumeilla on aatteen leviämisen ja liikkeen tiiviynen kannalta? (Vertailu ennen ja nyt) (Miten sosiaalista mediaa ja internetiä voitaisiin hyödyntää, vastavoimana ääriliikkeille?)

Interview template

Ideology

- When did you first get interested in skinhead movements and national socialism?
- Why did you originally get attracted to skinhead movements and national socialism?
- When did you notice there was an ideology behind your behaviour for example towards certain minority groups? What affected the development of this ideology?
- Did you personally know any foreigners when you were a child or a teenager? What was your view on them? How about today?

Acting in different movements

- Is it possible to define the main idea or 'the driving force' that affected different activities in the groups that you were part of?
- In your opinion, what kind of possibilities did you have to be politically active in society when you were teenager or a young adult? (For example, voting in elections, joining legal civic activities such as associations, demonstrations, citizens' initiative etc.)
- What made you to become active in different movements instead of 'settling for everyday racism' or joining legal civic activities?
- How did you benefit or what did you gain from participating in these movements?
- Why did you leave? Why did you leave just then – not sooner or later?
- In your opinion, what are the reasons why people join these movements?

Deradicalisation

- If you could change the past, what would you do in a different way? What advice would you give to your younger self?
- What advice would you give to a teenager who has started to show interest in (violent) racist activities?
- What advice would you give to a teenager who is involved in such activities and wants to leave but cannot, because of peer pressure etc.?

Changes in radical activities today

- How do you see right-wing extremist activities today? Have you noticed an increase in the activities or in the number of members in different radical movements? How about the rise of any new groups?
- How do you see the role of social media, the internet and different forums in spreading different ideologies or movements?
- How does social media, the internet and different forums affect the unity and sense of community in radical movements?
- How could social media, the internet and different forums be used as a tool for deradicalisation?